

Att växa upp på en fyrplats.

Lite bakgrund och egna minnen från min barndom, tillägnade barn och barnbarn.

Bakgrund, familjen med mera.

I sydvästra delen av Kosterskärgården ligger fyrplatsen Ursholmen. De två fyrtornen på ön byggdes 1891 och fyrarna tändes första gången 30 nov. samma år. Samtidigt släcktes de båda fyrarna på Nordkoster, som var byggda på 1840-talet. Dessa fyror ansågs av flera orsaker felplacerade och blev nu ersatta av fyrarna på Ursholmen.

Fyrpersonalen fick följa med i flytten från Nordkoster till Ursholmen, från en större ö med handelsbod, fiskare och lotsar, till en liten klippö med endast fyrpersonal.

Jämfört med många andra fyrplatser i Bohuslän har dock Ursholmen en utmärkt hamn. Första fyrmästaren på Ursholmen var min farfar Albert Jacobsson. Han flyttade dit med hustrun Karolina och fyra barn, Signe född 1879, Karl född 1881, Märta född 1887 och Thorsten född 1888. Sonen Fredrik föddes i jan. 1892.

Signe gifte sig med fiskaren Karl Karolusson-Hansson på Sydkoster. Hon gick bort redan 1913.

Karl blev lots, senare lotsförman på Väderöarnas lotsplats. Hans fru hette Josefine. Hon var från Åstol. Karl tog namnet Valdner, liksom senare även bröderna Thorsten och Fredrik.

Märta blev lärarinna. Hon gifte sig senare med Karl Hansson, änkeman efter Signe.

Fredrik gick i faderns fotspår - fyrbiträde - fyrvaktare - fyrmästare på flera av Västkustens fyrplatser, Vinga, Väderöbod, Måseskär och Hakens fyr på Ven.

Thorsten, min far, kom tidigt i lotsverkets tjänst. Vid knappa 17 års ålder fick han börja som eldare på lotsverkets tjänstefartyg "Göteborg". Efter några år som eldare och därefter som fyrbiträde på fyrskeppet "Grisbådarna", kom han i början av 1911 som fyrbiträde till Väderöbod.

Mamma, Blenda Johansson-Valdner var född 1886 och dotter till skräddaren Johan Andersson och hans hustru Helena Andreasdotter-Andersson.

Morfar och mormor bodde på torpet Skälleklev i Tossene socken. Det låg ett par kilometer öster om Brygge i inre delen av Bottnafjorden. På torpet kunde dom hålla en ko och odla eget behov av potatis och grönsaker. Morfar var först i socknen med att sy på symaskin. Varken skrädderiet eller torpet gav något överflöd. Men ibland kunde det bli ett hyggligt tillskott till matransonerna. I 800-talets sillperiod varade till in i början av 1900-talet. Stod sillen tät i Bottnafjorden, budades folk i närbelägna gårdar och torp för att hjälpa till och då gav sig morfar iväg. Gick allt bra, kom han hem med en rejäl korg fylld med stor fet sill.

Mor hade flera äldre syskon: Alida, gift med sjömannen Axel Jakobsson och bosatt på Röd, nära Åby, Tossene. Karl Johansson, "morbror målarn", målare och affärsman i Bovallstrand. Gift med Leontine från Valön, Svenneby. Maria, gift med fiskaren Karl Andersson, Bovallstrand. Hulda, gift med stenhuggaren Oskar Larsson, Röd, Tossene. Selma, gift med fiskaren och diversearbetaren Leander Mattson, Bovallstrand.

Mor hade också en yngre syster, Viktoria, som dock dog som barn.

År 1905, vid 19 årsålder, utexaminerades mor från Göteborgs Privatseminarium som lärare efter ett års studier. Första lärarbefattningen blev i Hasselösund, där hon fick ta hand om hela undervisningen från årskurs 1 till årskurs 7. Ena dagen 1-3, andra dagen 4-7. De äldsta eleverna var första året bara 5 å 6 år yngre än sin lärare. Efter någon tid i Hasselösund sökte mor arbete hos lotsverket som lärare vid "Lotsbarnsskolan". Efter tjänstgöring på bl.a. Måseskär, Hamneskär (Pater Noster) och Skrivareklippan utanför Varberg, kom mor till Väderöbod, troligen 1912. På Väderöbod bodde då två familjer med många barn, Uhrberg och Gyldén. Dessutom två ungarlar, pappa och Ragnar Hållberg (farbror Ragnar). Om den tiden kan man läsa i Artur Uhrbergs bok "Skisser från Väderöarna".

Mor och far träffades alltså på Väderöbod. Dom förlovade sig sommaren 1913 och gifte sig i september samma år. Året därpå, i augusti 1914 bröt första världskriget ut, med allt vad det förde med sig. En tid skulle fyren vara släckt. Väderöbod blev mörklagt. Det blev knappt med mat sedan många livsmedel ransonerats och människorna levde i stor ovisshet om vad som hände. Radio fanns inte och tidningar fick man bara efter landresorna.

Men jag återgår till mor och far. 27 augusti 1914 föddes första barnet. Det var Signe. 1915 blev en fyrvaktarbefattning ledig på Klövskär. Far fick möjlighet till befördran. Han sökte och fick tjänsten.

Klövskär, som nu är borta, var en liten fyrplats. Fyren var en farledsfyr, som skulle visa sjöfarande vägen genom trånga farleder i södra delen av Sotefjorden. Själva ön är delad av en klyfta i två delar (därav namnet). På den mindre, helt kala delen, stod ett hus med två lägenheter och med själva fyren i vindsvåningen. En bro gick över till den något större östra delen och här fanns ett par bodar. I klyftan mellan ö-halvorna var en liten hamn. Den var dock inte bättre än att båtarna fick hissas upp på land med hjälp av en lyftkran, när vädret blev dåligt.

Den västra delen av ön var inte bara rätt liten, den var också ganska låg. Far berättade att vid svår storm kunde sjön slå mot husgrunden. En gång slogs källardörren in och en fylld vattentunna, som stod under stupröret vid husknuten, försvann.

Klövskär ligger betydligt närmare fastlandet än Väderöbod. In till Hunnebostrand är det c:a 4 sjömil mot c:a 10 mellan Väderöbod och Fjällbacka. In till Fykan på Ramsvikslandet kunde man ro och köpa mjölk bl.a.

Arbetet vid själva fyren var inte så betungande, men på vintern blev det mycket nattvak när en 18 timmar lång vinternatt skulle delas av två vakthavande. En gång, när fyrmästare Anders Ohlén var sjuk, vikarierade mor som extra fyrbiträde. Vilken årstid det var vet jag ej.

Signe var bara omkring ett år när familjen kom till Klövskär. Hon var tidig att gå men sen att prata. Hon blev god vän med fyrmästaren Anders Ohlén. Han hade för vana, att när vädret var tjäniligt, promenera fram och tillbaka över bron mellan öns halvö. Han gick med händerna på ryggen och efter gick syster Signe på samma sätt. Signe var i övrigt ett livligt barn som liten.

Den 12 augusti 1916 föddes jag. I motsats till Signe var jag sen att gå men tidig att prata. Far och mor har berättat att jag ibland rättade Signes småbarnsspråk, när jag

så att säga ännu låg kvar i vaggan. I övrigt var jag ett lugnt, nog också lite sävligt barn, när jag var liten. Allt för sävligt ibland kanske, åtminstone i fars ögon.

I början av 1917 blev fyrvaktarebefattningen på Väderöbod ledig. Far sökte och fick platsen. 27 mars 1917 flyttade familjen tillbaka till Väderöbod.

Av dom allra första åren på Väderöbod minns jag naturligtvis inget. Första världskriget tog äntligen slut på senhösten 1918, men ransoneringarna av många varor hängde med lång tid.

Familjen växte, 23 jan. 1919 föddes flicka nummer två, Torborg. Hon var ett livligt barn och tidig att både prata och gå. Hon började gå redan vid cirka 8 månaders ålder och det var tydligen mer än benstommen tålde, hon blev kraftigt hjulbent. Far och mor bestämde det enda rätta, Torborg blev opererad på "Vanförestalten" i Göteborg. Ena underbenet knäcktes på två ställen, det andra på ett. Så gipsades benen in. Väl hemkommen minns jag att Torborg gick omkring med benen i något som liknade ett par klumpiga stövlar. Kanske var det brist på lämpliga livsmedel, främst mjölk, som gjorde att benstommen var för mjuk för upprätt gång vid 8 månaders ålder. Kanske var Torborg allt för tidig att gå. Efter operationen blev benen i alla fall raka och det var ju huvudsaken. Torborg är säkert tacksam för att benen rätades. Jag minns dock att mor en gång talade om att flera bekanta tyckte operationen var onödig. Motiveringen var; "kom flickan väl över konfirmationsåldern, skulle hon ju ändå få långa kjolar".

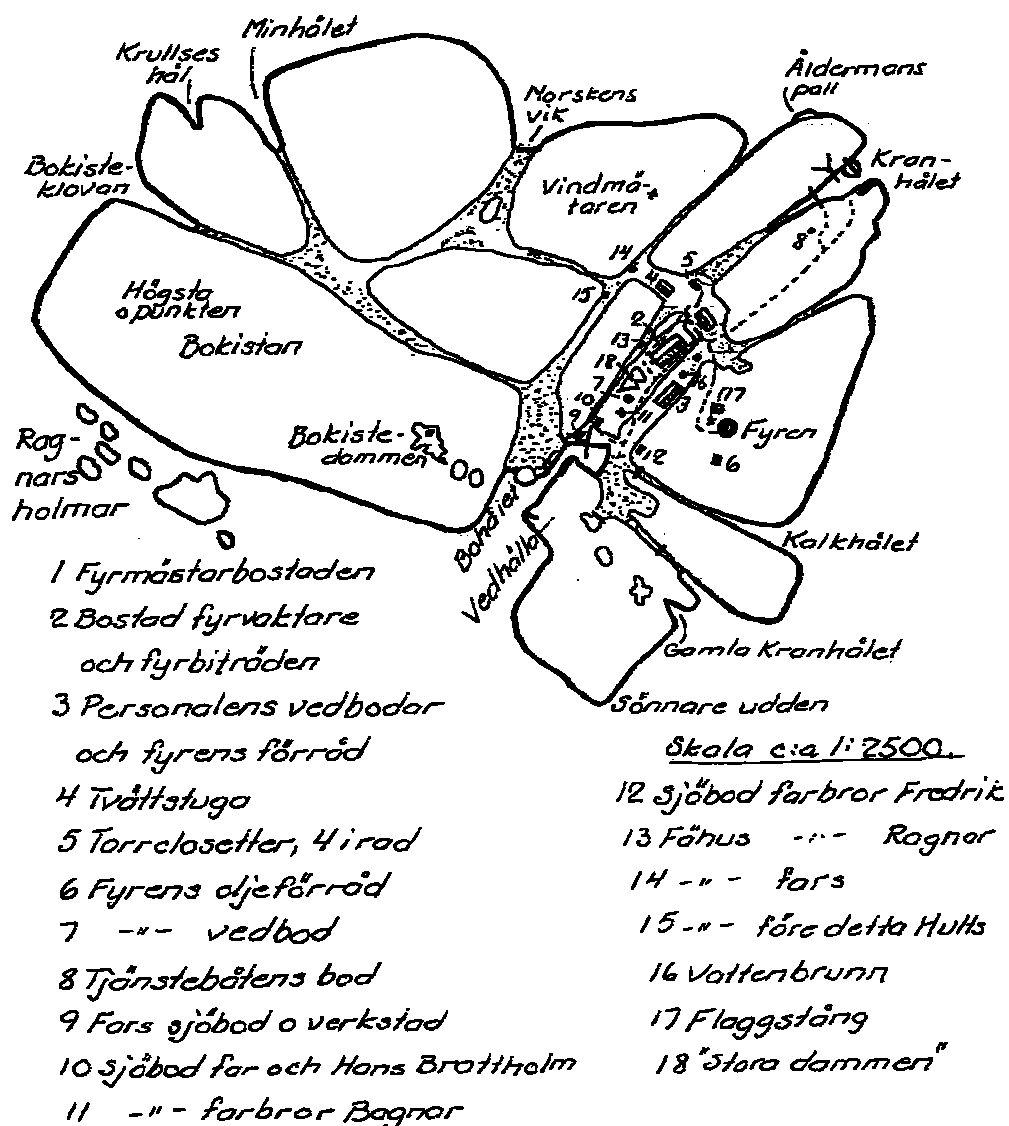
Den 19 nov. 1920, dagen före fars 32-årsdag, föddes Karl, vår lillebror. Då, på samma sätt som vid tidigare födslar, hade mor i god tid hyrt in sig i ett rum i Fjällbacka. (I Hunnebostrand när jag föddes). Efter några dagar fick vi veta att vi fått en liten bror. Far, fyrbiträdet Ragnar Hållberg (farbror Ragnar) och hans fru tant Hedvig, hade varit i land och tant Hedvig var först in till oss barn och talade om att vi fått en liten bror. Han var väldigt söt och hade mörkt hår. Hon mätte mellan händerna hur lång han var. Vi tog våra mått och sen jämförde vi sins emellan då och då, tills mor kom hem med Kalle. Då kunde vi ju se hur det var och hur han såg ut. Jag minns att jag var lite besviken på att han var så liten och bara låg. Han växte förstås så småningom men han var sen både att gå och att prata. När han väl kommit igång med att tala hade han länge i mångt och mycket sitt eget språk. Men det är en annan historia.

Väderöbod

Väderöbods fyrplats ligger i sydvästra delen av ögruppen Väderöarna. Själva ön är mellan 8 och 9 hektar, mest berg. Klyftor genomkorsar ön i flera riktningar, mest SV-NO och SO-NV. I botten av de många klyftorna är det mest kullersten, åtminstone närmast vattnet. Längre från strandlinjen finns mera sand och grus och även en del grönska. Gräs och blommor av olika slag växer också på andra ställen, där det samlats en del jord. Av blommorna minns jag särskilt strandpiloten (trift), strandglin, gula fetknoppen, som bildade små mattor på berghällarna och maskrosorna som kunde få långa rör till stjälkar. Av maskrosstjälkarna kunde vi göra halsband och små rörledningar, sugrör m.m. Men mest beundrade jag strandpiloten. Den kan växa på en nästan slät berghäll. Det behövs bara en liten spricka i berget så att en rot kan komma

ner. Sen blir det som en liten kudde av barkliknande blad och på släta, runda, klena stänglar sitter sedan de halvklotformade blommorna och lyser i sin fina ljusröda färg. Mera om skärens blommor och andra växter kan du läsa i "Skisser från Väderöarna". Flera små vattendammar finns men det kala berget dominerar. Av de många klyftorna går flera ut i havet, men några goda hamnar bildar dom ej. Därtill är klyftorna för små. Bäst i det avseendet är Bohålet, men det ligger tyvärr på sydvästsidan av ön. Bergen stupar nästan undantagslöst brant i vattnet.

Kartskissen nedan är avritad från en karta av år 1867 i "Skisser från Väderöarna". Kartskissen har kompletterats med egna minnen och med vår barndoms benämningar, på vår egen dialekt, nästan.

Låt oss i fantasin besöka Väderöbod en vacker sommardag i början av 1930-talet. Vi kommer med båt från Fjällbacka och lägger till i östra hamnen, Kranhålet. På ömse sidor om inloppet är rejäla vågbrytare av betong byggda. Vi förtöjer i bultar och ringar fastborrade i berget. Till höger, ovanför våra huvuden, står en 4 tons lyftkran och innanför kranen står tjänstebåten fastsurrad på en plankbädd. Båtens köl står 3 å 4 meter ovanför vattenytan. Högre upp finns ytterligare en plankbädd. Dit flyttas båten vid svåra stormar, då sjögången kan nå den på den nedre bädden. Kranhålet fortsätter som en djup klyfta in mot ön. Innanför båtbäddarna går en betongbro över klyftan. Vi går iland på vänster sida av viken, från mynningen sett, uppför ett par trappor och vidare på en gångväg över en rätt slät berghäll. Så utför en trappa och vi är inne bland bebyggelsen. Men vi fortsätter upp mot fyren. Vägen upp är en enkel gångstig. På ena sidan löper ett enkelt träräcke. Vid storm- och orkanvindar är det helt enkelt nödvändigt att kunna hålla sig fast och ibland nära nog dra sig uppför stigen. För att gå upp i fyrtornet krävs att någon av fyrpersonalen följer med. Det kostar 50 öre för varje besökare.

Fyren är en så kallad Heidenstammare. Den är byggd av järn, och kom som byggsats till Väderöbod år 1867. Vi går in i ett stort cylindriskt plåtrör, lagom rymligt för att hysa en spiraltrappa. Trappan är av gjutjärn och det ekar i plåt cylindern när vi går de 48 trappstegen upp till "mellanrummet". Efter ytterligare en kortare trappa är vi uppe i själva fyrrummet. Här dominerar den stora linsapparaten med luxbrännaren i centrum och urverket underst. Luxbrännaren fungerar ungefär som ett primuskök och lågan värmer upp 3 stycken glödstrumpor, så att dessa lyser med ett intensivt vitt sken. Fotogenen till brännaren kommer genom ett krent rör från en tank på golvplanet. Tanken skall fyllas så snart fyren släckts på morgonen. 0.9 liter i timmen går åt. Bredvid fotogentanken står en tryckluftstank och en rejäl luftpump. 2.0 kg/cm² skall trycket vara. Urverket drivs av ett stort lod, som går ner i centrumsröret på spiraltrappan. Urverket har axlar av stål och kugghjul av mässing. Det är fint polerat och putsat och väl smort. Hastigheten regleras av fyra vingor av mässingsplåt. Två av vingarna ställs in för hand och två regleras av ett par pendelvikter som slungas utåt när rotationen ökar. Urverket drar runt linsapparaten på 8 minuter. Linsapparaten samlar ihop ljuset, dels i höjdlid, dels i sidled så att 16 ljusstrålar, 8 vita och 8 röda vandrar horisonten runt på 8 minuter. På lagom avstånd ser man härigenom två blänkar varje minut. 8 sek. vitt sken, 22 sek. mörker, 8 sek. rött sken, 22 sek. mörker. Så kommer den vita blänken åter, o.s.v. Detta sätt att lysa är Väderöbods fyrkaraktär. Linsapparaten och urverket kan du nu se på museet Nestorsgården, i Fjällbacka.

Vi ser oss omkring lite mera i fyrrummet. Det är inklätt och ombonat på ett helt annat sätt än trappcylindern och "mellanrummet". En rejäl vedkamin skall ge värme på vintern. En stol och en liten läshörna finns också. I läshörnan ligger en trave "Hvar 8:de dag" och flera häften av "Sveriges flotta". Via en brant trappa kommer vi upp till en brygga som löper runt i höjd med underkanten av linsapparaten. Här har vi utsikt horisonten runt. Den utsikten fortsätter vi att beundra sedan vi gått ut på "altanen", som löper runt utsidan av "mellanrummet". Från sydsydost över väst till nord är det fri havshorisont. Det enda som finns utöver en helt fri vattenyta är de små ögrupperna Skitrarna och Trollskären helt nära Väderöbod. I nord och nordost har vi norra Väderöarna med lotsplatsen Väderöarna. I öster, södra Väderöarna med bl.a. Hamnerö, där det står två små fiskarkojor. Och från ungefär nordost, över öster till

sydsydost ser vi innerskärgården och fastlandet. Hjalpestensbergen, Spårö klova och Sote bonde höjer sig över det övriga landet. Kommer man västerifrån in mot Bohuslän i dessa trakter, är dessa höjder det första som dyker upp ur havet, som naturliga sjömärken.

Vi ser ner på bebyggelsen. Den är i stort sett samlad i ett stråk från Bohålet i sydväst till fyrmästarebostaden och tvättstugan i nordost. Alla är rödmålade med vita fönstersnickerier. Taken på de båda bostadshusen är täckta med skifferpannor. Alla övriga byggnader är täckta med tjärpapp. Framför fyrmästarebostaden är en liten grönyta inhägnad med staket. Ett par blomrabbatter pryder också upp den lilla trädgården. Vi ser också ett termometerhus och en regnmätare, samt bortom bebyggelsen en vindmätare. Idag rör den sig sakta runt, det är svag vind. Vi får reda på att väder och vind observeras flera gånger per dygn. Alla uppgifterna sändas in till SMHI en gång varje månad. I Bohålet ligger personalens båtar förtöjda. En plats är tom, det är semestertid. En kran, lika lyftkranen i Kranhålet står på berget ovanför hamnbassängen. Personalens sjöbodar är utplacerade på lämpliga platser i terrängen. Vi skymtar vår båt i Kranhålet och tjänstebåten på sin bädd ovanför. När vi sett oss mätta på utsikten återvänder vi ner för alla trappstegen och ut på berget igen.

Nu vill vi ha ett bad i verkligt rent och friskt saltvatten. Var kan vi bada? Motfrågan blir "kan alla simma"? Jo. Vi blir visade till den så kallade Vedhälla(n) utanför Bohålet. Där kan man antingen vada eller hoppa i vattnet och också utan svårighet ta sig upp igen. Men se upp med berghällar närmast vattnet, som är beväxta med en slät svart alg. Den blir hal som såpa om den är våt. Solen gassar, vi gör det bekvämt för oss på den flata berghällen. Vattnet är inte lika varmt som inne vid fastlandet, men väl i vattnet vänjer man sig snart. I det lugna vädret är vattnet klart och genomskinligt, man ser botten på åtskilliga meters djup. Det känns överkligt, nästan kusligt tycker en del. Efter badet smakar den medhavda matsäcken utmärkt.

Vi ser oss omkring ytterligare på fyrplatsen innan det fram på eftermiddagen är dags att vända åter till Fjällbacka. Vi sätter kurs på södra Väderöarna och passerar, genom en liten ögrupp, strax söder om Hamnerö. Inne i en vik på sydsidan ön ser vi de båda fiskarkojorna, som ägarna till södra Väderöarna "Söröarna", använder som bostäder under hummerfisket på vårarna. Dom är, för att använda ett nutida ord veckopendlare. Sedan öppnar sig Väderöfjorden. Kursen sätts norr om stora Engeln och Vedholmen. Småningom passerar vi det smala sundet mellan Fläsko och Florö. På Florö ser vi stora magasin. Det är gamla salterier från tidigare sillperiod. Där fanns också Abels krog, som det finns många historier om. Snart är vi åter i Fjällbacka.

Folket på Väderöbod.

Mina första minnen av livet av livet och folket på Väderöbod är från 1919-1920. Fyrmästare var Gustav Adolf Hult. Hans fru hette Stina. Dom var i 50-års åldern och hade flera vuxna barn samt en dotterson som hette Göte. Han bodde hos mormor och morfar och blev en av mina första lekkamrater. Han var livlig, nästan vild ibland. Han gillade att klättra i bergen och åkte sedan ofta utför på byxbaken. Mormor Stina fick lappa många byxor. Självt vågade jag inte åka lika ofta, för utslitna byxbakar gillades inte av mor och far. Familjen Hult kom närmast från Svangens fyr Havstensund. Alla i

familjen var korta och knubbiga, glada och gemytliga. I 1936 flyttade familjen Hult till Valö fyrplats. Den ligger i södra infarten till Göteborg.

Far var fyrvaktare. Första fyrbiträde var Ragnar Hållberg. Hans fru hette Hedvig. Hon var kusin med pappa. Hennes far, Edvin Jacobsson, var bror till farfar. Farbror Ragnar växte upp på Väderöbod, tant Hedvig på Klövskär och Hållö. Dom var alltså väl bekanta med livet på en fyrplats. Familjen var barnlös men båda var mycket barnkära. Vi betraktade dom nästan som en extra mamma och pappa. Vi kunde komma och gå ungefär som hemma. Det var också bara tvärs över farstun. Jag minns fortfarande tydligt när dom sa åt oss att säga du. Du tant och du farbror skulle det heta. Det var nog inte många som var så kompis med grannens ungar på den tiden. Far och mor fick nog ett extra handtag när det gällde att fostra oss också. Farbror Ragnar var jämnårig med pappa, tant Hedvig med mamma.

Familjen hade en hund som hette Karo. Det var en stor och snäll schäfer, som dock hade ovanan att skälla på alla som hälsade på. Men bara han fått sniffa på besökaren var det bra till nästa gång. Han följde tant Hedvig vart hon gick.

Andra fyrbiträde var Wilhelm Hellström. Hans fru hette Rut. Dom hade 4 eller 5 barn, jag minns inte så väl. Familjen flyttade till Tylö fyrplats utanför Halmstad 1921.

Efter Hellström kom Fredrik Waldner, farbror Fredrik, pappas bror. Han hade tidigare tjänstgjort på Vingå, Nidingen och Grisbådarna. Hans fru hette Olga, faster Olga. Hon var från Tanum och hade varit lärarinna. Dom fick två barn, Brita och Inez, våra kusiner och också lekkamrater, även om dom var flera år yngre. Farbror Fredrik var trevlig och lättsam att umgås med. Men lika hjärtligt och kamratligt, som till farbror Ragnar och tant Hedvig, blev aldrig vårt förhållande. Han hade nog också ett visst "lillebrorskomplex" i förhållande till pappa och inte minst till farbror Karl, som var lotsförman på Väderöarna. Faster Olga var lite mer svårtillgänglig, hon trivdes nog inte så bra med livet på en isolerad fyrplats. Jag förstår det kanske bättre nu än då. Brita blev tidigt sjuklig, hon blev vuxen men dog ung. Inez var en pigg och livlig liten tös. Vi, mina syskon och jag, fick nog ibland vara lite av äldre systrar och bröder till både Brita och Inez. Bland annat minns jag att jag gjorde en stor trädocka, Anders Björk, åt kusinerna. Huvud och kropp var i ett stycke men armar och ben var rörliga. Anders kunde sitta och stå. När pappa och jag några år senare besökte familjen på Måseskär, dit dom flyttat omkring 1932, så visade Brita och Inez mig, att Anders fortfarande var hel och mådde bra.

På Måseskär var farbror Fredrik fyrvaktare. Han blev senare fyrmästare, först på Väderöbod och senare vid Hakens fyr på Ven. Många år senare träffade vi både farbror Fredrik, faster Olga och Inez. Då var pappa död och mamma bodde på Ängholmen vid Långedrag. Farbror Fredrik var pensionerad och bodde i närheten. Han hade sin gamla eka på Ängholmen. Han blev farbror Fredrik både med Lars och Torborgs barn. Det blev ett kärt återseende.

När familjen Hult flyttade 1926, blev pappa fyrmästare. Han var då Sveriges yngste fyrmästare. Farbror Ragnar blev fyrvaktare och farbror Fredrik förste fyrbiträde. Dessutom kom Hans Brattholm som andre fyrbiträde till Väderöbod. Han kom närmast från Grisbådarnas fyrskepp. Han var född på Tjärnö i Strömstads skärgård. Hans fru hette Ingegerd och var från Nordkoster. Dom hade en pojke som hette Lennart, och som var jämnårig med Inez. Lennart och Inez blev goda vänner och lekkamrater.

Hans smälte bra in i bilden. Han var lättsam att umgås med och var en god "båtkarl", något som karlarna på fyrplatsen satte stort värde på. Särskilt god kompis blev han med farbror Fredrik, bl.a. fiskade dom mycket tillsammans, mest pilkfiske efter torsk. Ingegerd var snäll och lite blyg. Hon trivdes dock inte så väl på Väderöbod. Lennart följde ofta med Hans. Om Hans grejade i sin båt kunde Lennart sitta på kajen dropp stilla och titta på. Ibland sa Hans åt honom att röra på sig, istället för att bara sitta still. Lennart ryckte då på axlarna och ruskade på sig och sen satt han som förut stilla och tittade. Men Ingegerd längtade "hem" till Nordkoster och i augusti 1932 bytte Hans arbete med Olof Keldén. Ingegerd och Lennart flyttade till Nordkoster och Hans blev fyrbiträde på Fladens firskepp, som låg utanför Varberg.

Olof (Olle) Keldén var från Käringön. Hans fru hette Rut och kom från Vänersborg. Dom hade en liten dotter, Britta; som mest kallades Pigan. Olle var en duktig hantverkare, bl.a. minns jag att han gjort fina arbeten i koppar under sin tid på Fladen. Däremot betraktades han inte som lika duktig i båt, jämfört med övriga karlar. Under hummerfisket var han i lag med farbror Ragnar och även de år som Olle höll båt, stod farbror Ragnar till rors. Det berodde väl också delvis på att farbror Ragnar var mest känd med fiskevattnen. Både Olle och Rut var trevliga och lättsamma att umgås med. Pigan var en mycket pigg och livlig liten tös. Hon fick så småningom också en lillebror.

I början av 1930-talet fick vi telefon på fyrplatsen. Hamnarna förbättrades med tidigare nämnda lyftkranar samt med flera vågbrytare. En ny och bättre tjänstebåt fick vi också. Efter dessa förbättringar drogs en man in. Under semestertid och några månader höst-vinter fick dock platsen ett extra fyrbiträde. Det blev Axel Pålsson från Fjällbacka, jämngammal med pappa. Mot slutet av min tid som "hemmason" hade jag tidvis jobbet som extra biträde. Betalningen var 5:- pr dygn veckan igenom.

Det dagliga livet. Kommunikationer.

Fyrpersonalens främsta uppgift var, helt naturligt, att hålla fyren lysande och linsapparaten roterande på rätt sätt. Fyren skulle tändas senast 15 minuter efter solens nedgång och släckas tidigast 15 minuter före solens uppgång. En tabell över solens upp- och nedgång under året, hängde i fyrrummet. Fyren skulle sedan passas natten igenom. Under semesterperioden på sommaren räckte det med två vaktpass per natt. Den tredje mannen hade frinatt. På vintern delades natten in i fyra vakter. Vaktpassen "roterade" så att alla fick sin del av "tändvakt", 8-12, "hundvakt" och morgonvakt. Varje vaktpass avslutades med att vakthavaren gick upp i fyrrummet och såg till att allt fungerade på rätt sätt. Sedan "drog han upp lodet", som drev urverket till linsapparaten. Så var det dags att väcka näste man.

Enligt en gammal instruktion skulle vakthavaren vistas i fyrrummet hela vakten, men var vädret hyggligt och inget krånglade, räckte det i regel att hålla ett öga på linsapparaten genom ett fönster i bostaden. På vintern skulle en vedkamin hållas brinnande. Det fick ju inte bli för kallt och ogästvänligt i fyrrummet och rutorna i lanterninen fick inte isa igen.

Efter släckning på morgonen skulle linsapparaten dammas av med en fjädervippa och tygkappor hängas upp på linsapparaten och på lanterninens insidor. Linserna kunde

annars fungera som väldiga brännglas. Så skulle fotogentanken fyllas och en "gaffel" läggas på plats så att lod och urverk stannades. Allt skulle vara klart för tändning när kvällen kom. Fyrmästaren hade en timme kortare vakt än övriga under vinterhalvåret. Men han skulle också svara för dagboken och sköta kontakten med distriktexpeditionen i Göteborg. I fyrrummet låg en dagbokskladd och där skulle varje man fylla i sin vakt. Mest blev det bara klockslag för början och slut samt namnet, men det kunde t.ex. också stå "fyren släckt" kl. 1.35-1.44 för brännarbyte". Dagboken renskrevs sedan av fyrmästaren och varje vakt bestyrktes med vederbörandes namnteckning. I dagboken antecknades också uppgifter om utförda arbeten, landresor, vissa sjukdomsfall samt viktigare händelser och iakttagelser på och kring fyrplatsen. Det kunde bl.a. handla om stormskador, tät tjocka, riklig förekomst av vrak (oftast från däckslaster som gått överbord) och annat noterbart.

Av fartygshaverier minns jag bara ett enda. Det var ett mindre norskt ångfartyg, som i tät tjocka och stark ström, gick på Skälgrundet 1 1/2 distansminut sydost Väderöbod. Ingen människa kom till skada, vädret var lugnt. Nödsignaler från ångvisslan hördes. Pappa och en man till gick ut med fyrbåten, sedan det klarnat så pass att haveristen blev synlig. Det var mot kvällen. Även lotsarna från Väderöbod kom till platsen. Besättningen följde med lotsbåten, bara skeppskatten blev kvar ombord. På morgonen var ångaren borta. Den hade glidit av grundet och sjunkit. Den lokaliserades aldrig, vad jag vet. Olyckan noterades givetvis också i dagboken.

Om det blåste minst 14 m/s skulle detta noteras + alla förändringar i vindstyrka och riktning. Det kunde se ut så här: "15 jan. kl. 11,25 fm. sydsydväst 7, kl. 1,30 em. sydsydväst 8, kl. 2,40 em. sydväst 9" o.s.v. tills det stillnade. Allt i sina kolumner för datum, klockslag, vindriktning och vindstyrka. Vindstyrkan angavs i Beauforts skala där 0=stiltje, 7=kuling, 10=storm och 12=orkan. Varje natt skulle dessutom göras "observationer över fyrens synbarhet". Det gällde Ursholmen, Hållö och ett par småfyrar i södra delen av Sotefjorden. Den renskrivna dagboken, storm- och kulingrapporten samt observationer över fyrens synbarhet sändes till distriktsexpeditionen. Kladdarna låg kvar på fyrplatsen

På vardagarna måndag till fredag var det vid behov arbetstid, i regel 9-12 fm. (på eftermiddagarna sov karlarna oftast middag för att ta igen nattvakterna). Mest var det underhållsarbeten på lotsverkets bostads- och uthus, som började bli gamla. Gångvägar med trappor och räcken krävde sitt underhåll. Tjänstebåten skulle skötas om och rustas på samma sätt som alla andra båtar. Efter svåra stormar blev det ofta skador på tak, fönster och staket m.m. Det blev reparationsarbeten. En gång minns jag att det fyra rum långa utedasset blåste omkull. Det lade sig så att säga på rygg. Vår hink var tursamt nog nytömd. Dom andra hade inte den turen. Huset restes, ställdes tillbaka, reparerades och försågs med en rejäl stötta till en bergklack strax bakom.

Fyren, förråden och andra tjänsteutrymmen skulle ofta städas. Detta var viktigt eftersom lotskaptenen kunde komma på inspektion när som helst. Om detta kan du läsa i "Skisser från Väderöarna". Efter hårda stormar skulle lanterninen tvättas ren från salt. Trots att det var 32 meter upp till lanterninen, från havsytan räknat, kunde glaset bli svårgenomskinligt på grund av salt "regn".

På somrarna var det ibland arbeten på fyren. Det var rostknackning och skrapning samt målning med blymönja och rödbrun täckfärg. Mesta arbetet utfördes från stegar och "båtsmansstolar." En båtsmansstol ser ut ungefär som en rejäl gungbräda, där man sitter och dinglar med benen. Den hissas upp med en kraftig talja, två block och en lina. Övre fästpunkt var i altanen, räcket eller underredet. Höjdskräck hörde jag aldrig talas om. Endast rejäla sjömansmässiga knopar och fastsättningar fick förekomma. Lotsverket höll arbetskläder av grovt och styvt vitt tyg. Den vita färgen övergick snart nog fläckvis i andra kulörer.

Fyra gånger varje månad fick tjänstebåten (fyrbåten) användas till landresor. Första fyrbåten jag minns var en lång och smal gråmålad båt byggd på kravell. Den hade flat botten och två kraftiga slingerkölarna. Motorn var en "Avance", som gick på fotogen. När den blivit varmkörd skulle den också ha en liten vattentillsats, något som höjde effekten. Den smala båten gick fort, efter dåtida mått, i gott väder. I sjö slingrade den betänkligt, trots slingerkölarna, och med sjögång förifrån slog det så att det small under botten. Då var det säkrast att sakta farten.

Omkring 1930 fick Väderöbod en ny fyrbåt av kostertyp, byggd på Nestor Nilssons lilla båtvarv i Strömstad. Det var en klinkbyggd ekbåt, ungefär 20 fot (6 meter) lång. Botten var helt kopparklädd. Båten stod ju mest på sin bädd uppe på land och det var viktigt att den inte torkade isär och blev läck. Motorn var en råoljemotor från Skandiaverken i Lysekil. Segel fanns ständigt till hands.

Den nya fyrbåten kunde också komma in i Bohålet om så behövdes, något som var omöjligt med den tidigare, betydligt längre båten. Vid hård nordlig eller östlig vind och sjö kunde Kranhålet bli omöjligt att anlöpa. Den gamla träkranen i Bohålet (fars egen) blev då utbytt mot den förut nämnda 4 tons kranen, så att fyrbåten kunde tas upp på land även i Bohålet, om så blev nödvändigt.

En landresa krävde i regel två man, åtminstone höst och vinter. I god tid hade alla hushållen skrivit sina inköpslistor. En eller två stora "knäppetinor" av trä och en 15 liters mjölkspann per hushåll bars ner och ombord i fyrbåten. Tjänstepost och privatpost samlades ihop och las ner i en unikabox. "Längan" av galvaniserad kätting gjordes i ordning. En kätting ner i kölen, en föröver och en till vardera låringen kopplades samman med var sin schackel. Krankroken krokades i, surringar lossades, stöttor togs undan och båten sjösattes. Medan den firades stod blåslampan på och så fort båten flöt bar det iväg.

Väl framme i Fjällbacka lämnades listorna in i respektive affärer. Sen blev det ett spring mellan posten, olika småaffärer och andra uträttningar. En kopp kaffe eller en öl samt ett par smörgåsar på Lovisa Gustavssons kafé smakade bra innan allt stuvades ombord. Mattinorna var ofta tunga, mjölkspannarna var inte heller så lätta. Så var det dags för hemresa. Det var bara att hoppas på hyggligt väder så att landning blev möjlig. Och det gick för det allra mesta. Någon gång hände det dock att vädret slog om och medförde övernattnings i Fjällbacka eller på Väderöarna.

En gång, då vi med pappas båt "Pirat" var på hemväg med hela familjen ombord, började det blåsa upp på allvar när vi var strax innanför Florö. Far lade till vid Hästvom. Vi hade en del sängkläder ombord, möjligen var vi på hemväg från semester eller efter en skoltermin. John Juliusson kom ner på bryggan, far frågade om några

kunde få övernatta i hans båt, det var trångt i vår. Vi blev bjudna att ligga i hans hus, det kan man kalla gästfrihet. Dagen efter hade det stillnat och sjögången lagt sig så pass att vi kunde åka hem.

Vid något enstaka tillfälle hände också, att när landfararna väl var framme vid fyrplatsen, så var det omöjligt att komma i hamn. En utväg kunde då vara att gå till Aldermans pall. Pallen var uppkallad efter en lotsålderman (senare lotsförman) på Väderöarna, som gärna lade till där vid besök på Väderöbod. Där gick man med fören så nära det tvärbranta berget som möjligt, och när båten av en våg lyftes upp i jämnhöjd med pallen kunde mattinor, mjölkspänner och folk langas iland. En tågstropp var försäkringen mot missöde. En man fick förstås stanna ombord och gå med båten till Väderöarna för att avvakta bättre väder.

Fyrbåten hissades alltid upp direkt efter landresorna, utom vid de tillfällen den måste gå till Bohålet. Var det sjögång och "ia", eda, fick både folk och last åka med upp i kranen.

Hur landresorna kunde gå till före motorbåtarnas tid, kan du också läsa om i "Skisser från Väderöarna". På den tiden var man ännu mer beroende av väder och sjögång. Ville man in till Fjällbacka eller någon annanstans utöver de ordinarie resorna blev det med egen båt. Det hände mest på sommaren eller annars i perioden av vackert väder. När det gällde att förutse vädret för en landresa fick man, före radions tidevarv, förlita sig till tecken i naturen och till barometern.

Omkring 1925 fick vi en radiomottagare till Väderöbod. Det var en donation från en givare i Stockholm, till en fyrplats på västkusten, som låg ensligast till. Det blev Väderöbod. Radion var utrustad med spolar och rattar och två par hörlurar. Den drevs med två batterier, ett torrbatteri på ungefär 100 volt och ett anodbatteri, som måste laddas då och då. Torrbatteriet, även kallat glödströmsbatteriet (om jag minns rätt) skulle kopplas in med flera sladdar i olika uttag. När batteriet började sina, kunde man testa de olika cellerna med hjälp av en glödlampa till en ficklampa. Förbi tömda celler kunde man sedan kortsluta med en metalltråd och så gick det ett tag igen. Ville fler än två lyssna vändes en hörlur ut och in, och så satt man öra mot öra och njöt av musiken eller något annat program.

Radion ställdes upp på fyrmästarens kontor och så fick familjerna lyssna var sin dag i tur och ordning. Sedan talade man om för de övriga de viktigaste nyheterna och naturligtvis väderutsikterna för västkust- och vänerlandskapen. Jag vill minnas att det hette så redan då. Väderleksrapporten var viktig, främst om landresa planerades och under hummerfisket.

Radion innebar att vi fått en enkelriktad förbindelse med omvärlden, dock inte när det gällde mera närliggande saker. Behövde ett viktigt meddelande sändas, och vädret gjorde det omöjligt att lämna fyrplatsen, hissades en särskild signal i flaggstången. Signalen observerades av Väderölotsarna, som svarade på samma sätt. Meddelandet sändes sedan med hjälp av semaforflaggor och en kraftig kikare för att se att allt uppfattats rätt. Kommunikationen fungerade naturligtvis i båda riktningarna. En förutsättning var att signalutbildat folk fanns på båda platserna. Tursamt nog var en del lotsar och fyrfolk krigsplacerade på signalstationer längs kusten, och var alltså utbildade i signalering.

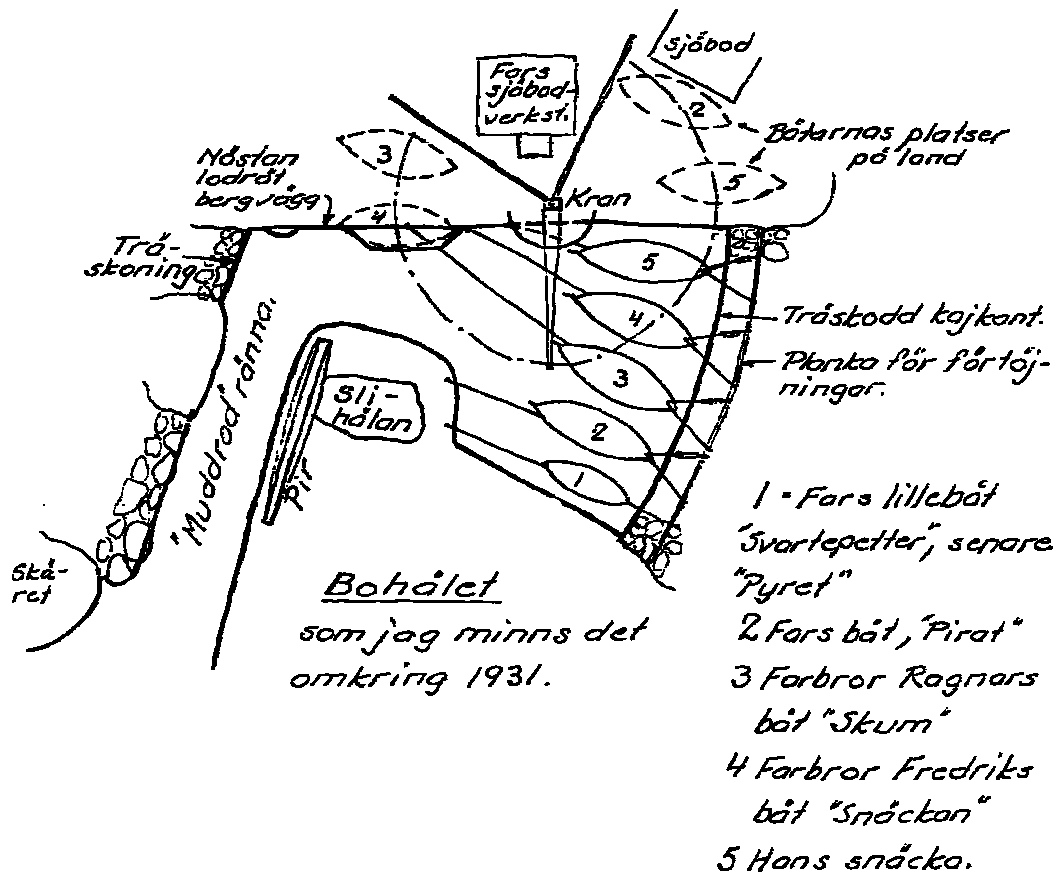
Omkring 1930 fick vi telefon på Väderöbod. Den hette Väderöbod 1 c, och var placerad i fyrmästarens förstuga. Lotsplatsen hade telefon tidigare, och nu drogs en kabel ut till fyrplatsen. Den landades i Kranhålet. En dykare lade den tillräta på den del den kunde få känning av sjögången. Sista biten klamrades den fast i en naturlig ränna i berget. Det föll på min lott att dra luftpumpen åt dykaren. Det gick lätt så länge dykaren var på grunt vatten, men tyngre och tyngre ju djupare han gick. Timpengen var 25 öre. Telefonen innebar nästan en revolution för folket på Väderöbod. För oss barn var det väldigt högtidligt att få prata i luren. Det var det nog för dom vuxna också i början. Att telefonen senare bidrog till att en tjänst drogs in var förstås inte lika positivt.

Att det dagliga livet på Väderöbod var så påverkat av vind och sjögång, berodde till stor del på hamnförhållandena. Många olika lösningar hade försökts. Farbror Ragnar, som växte upp på Väderöbod, berättade att den första tjänstebåten förtöjdes i den s.k. Skiterhamnen. Det är ett smalt sund mellan två av holmarna i ögruppen Skitrarna. Sedan fick man ro dit och därifrån med en eka. Sundet är nu uppgrundat av landhöjningen, så att det bara är tillgängligt för mycket små farkoster, ekor och liknande. Ålkråkorna har återtagit sina berghyllor som nattkvarter. Berget nedanför är vitfärgat av träck. Kanske orsaken till ögruppens namn?

På tre ställen på Väderöbod minns jag att det fanns fundament efter lyftkranar. Ett fanns på en pall strax öster om Kranhålet, ett vid Gamla kranhålet och ett vid en vik strax intill detta. Alla hade övergivits. Gamla kranhålet hade redan på 1920-talet blivit allt för grunt genom landhöjningen.

Sedan lotsverket satt upp en 2 tons lyftkran av järn i Kranhålet fick fyrbåten sin "hemmahamn" där. Kranen byttes så småningom mot en 4 tons. Första bron över klyftan var av trä. Den byggde fyrfpersonalen själva. Bron betydde enklare väg till och från kransidan i hamnen. I början på 1930-talet fick Kranhålet det utseende jag skrivit om i texten strax efter kartskissen över Väderöbod.

På kartan från 1867 i "Skisser från Väderöarna" är Bohålet en rätt bred men kort vik. I samma bok skildrar Artur Uhrberg hur fyrfpersonalen arbetade för att förvandla viken till en någorlunda användbar hamn. Farbror Ragnar berättade hur karlarna arbetade sig inåt i "stenmalen" med hjälp av en enkel stensax och en roddbåt. Sten efter sten fångades in med saxen, lyftes från botten och roddes ut på djupt vatten där den släpptes. Sedan en smal inseglingränna skapats, fortsatte arbetet med själva hamnbassängen. Här var det både sten och snäcksand. En del stenar roddes utåt till djupt vatten, andra stenar lades upp på land tillsammans med sanden. En kajkant av trä avslutade hamnbassängen. Kajen hjälpte, enligt uppgift, Lotsverket till med. På ett par ställen förstärktes strandlinjen med fastborrade stockar och plankor för att hålla kvarvarande stenblock på plats.

Båtarna låg stramt förtöjda för att inte rycka när det blev "ia", eda. Förtöjningarna var fasta med öglor och krokar, färdiga att lägga på eller kroka i. Ena förändan hade en extra åtstramning med block och taljerep. Hamnbassängen var rätt grund, vid extremt lågvatten hände det att vi kunde gå torrskodda runt båtarna. Under 1920-talet fanns två lyftkranar i Bohålet. En rätt liten, som stod längst in, strax utanför strandlinjen. Med den kunde en båt tas upp. Med den andra något större kranen, fars egen, nåddes tre båtplatser, fasta bäddar av grovt virke. Förbror Fredriks båtbädd var delvis en konsol, byggd av stockar och plank, utöver det nästan lodräta berget. Allt var fäst med bultar inborrade i berget. Båda kranarna var av trä. "Kranlinorna" var av kätting.

Vid förbättringen av hamnarna i början av 1930-talet fick Bohålet, som förut nämnts, en 4 tons lyftkran. En liten pir utmed inseglingsrännan vid "Slihålan" förlängdes och förhöjdes. En annan pir byggdes på en liten flat håll vid inloppet nedanför "Vedhälla", och sist, men inte minst, själva hamnbassängen fördjupades och en ny kajkant av betong gjöts. Då skrevs 1934.

För att möjliggöra urgrävningen byggdes en liten spärrdamm över inseglingsrännan på en plats där det var berg på båda sidor. Vattnet pumpades ur och sedan schaktades botten av för hand. Det var mest snäcksand, men också en och annan sten. Sanden kördes i skottkärror på landgångar och lades högvattensäkert på land.

Arbetet utfördes av Lotsverkets arbetslag "Värmlänningarna", ett lag från Ämtervik i Fryksdalen. Förmannen hette Asker. Laget bestod av 6 man. En var smed och en dykare. I övrigt kunde dom flesta alla sorters arbete. När det fanns lämpliga arbetsuppgifter fick jag vara med. Mest fick jag vara "häst", när schaktmassorna skulle köras upp på land. Det bar ju uppför hela tiden. Ibland var jag schaktare eller smedhalva eller också pumpade jag åt dykarna. Det gick lätt för vattendjupet var bara dryga metern. Dykaren låg mest på magen när han passade in sponten till spärrdammen eller plockade sten i inseglingsrännan. Med det sistnämnda jobbet hjälpte jag ibland till när vädret var bra. Jag blev mäkta stolt när jag några gånger plockade upp mera sten än dykaren. Men han var förstås uthålligare.

Trots alla förbättringar i hamnarna kvarstod svårigheterna att komma från, och framförallt till platsen när sjögången ökade. Jag minns hur farbror Fredrik en gång fick en brottsjö så att "Snäckan" gick med fören upp på det lilla skäret väster om inseglingsrännan. Han slog back och sprang förut med båtshaken och sköt ifrån med all sin kraft. På nästa våg åkte han av. Som tur var kastades båten inte tvärs. Sen gällde det att komma rätt i rännan och parera när lan körde på eller emot. Och till slut skulle man klara den tvära kröken in i hamnbassängen. På skissen ser det kanske inte så trångt ut, men just på den platsen var berget lite långsluttande, under ytan var det betydligt trängre.

Vid måttlig kuling kunde båtarna för det mesta ligga kvar i vattnet, men det gällde att hålla ett vakande öga på både sjögång och vind. När sjöarna började skölja över kajkanten var det dags att ta upp båtarna på land om det så var mitt i natten. Då var det stövlar och oljekläder som gällde. När sjön slog med full kraft mot de branta bergen på utsidan, kastades väldiga kaskader upp och blåste in över ön. Det var ett salt regn. Tång och manetstrålar kunde också följa med. Båtarna hissades upp en efter en och placerades på sina bäddar, stöttades och surrades. Där fick dom stå tills det blev bättre väder. Det kunde dröja ett tag. Låg hummersumpen ute, togs också den upp och ställdes i en sjöbod. Hummern täcktes med sjöblöta säckar.

Lotsverkets arbetslag.

Lotsverkets arbetslag sysslade naturligtvis inte bara med hamnarna. Vid större ändringar och moderniseringar i bostäderna kom dom till fyrplatsen. Vägar och trappor behövde förbättras. En gång minns jag att fyren fick en grundligare översyn än vad fyrpersonalen kunde åstadkomma. Tre olika arbetslag kände jag till. Värmlänningarna har redan nämnts. Ett annat lag var från Älvängen i Göta älvs dalgång. Deras förman hette Karlsson. Han var ett verkligt original på flera sätt. Ett tredje något mindre lag var från Skärhamn på Tjörn. Förmannen hette Berntsson. Chef för arbetslagen var Byggmästare Hilmer Karlsson. Han besökte sina arbetslag då och då, ordnade ritningar och beskrivningar där så behövdes m.m. Han var mycket förtjust i färsk fisk, allra mest i kokt rödspätta. Om det gällde att få honom på gott humör för något angeläget arbete, var det alltid ett plus att bjuda på god färsk kokt rödspätta. Arbetslagen bodde oftast i tvättstugan. Ibland bodde några i ett gavelrum ovanpå fyrvaktarbostaden, (mors gamla rum från lärarinnetiden). Bostaden fick förstås väljas efter årstiden.

Arbetslagen skulle naturligtvis också ha mat. Det gav tillfälle till extra förtjänst för den som ville ställa upp. Mamma hade ibland om matlagningen. En gång minns jag att Signe var kocka. Arbetarna kallade henne Rosamunda. Om det var efter seriefiguren fru Gyllenbom eller av någon annan anledning vet jag ej. Men trivselen var ömsesidig och anslagen till matinköp räckte tydligen. Karlarna hade 12 timmars arbetsdag. Från 5 eller 6 på morgonen till 7 på kvällen med nödvändiga matraster. Så mat behövdes och aptiten var god. Kalle och jag kunde också tjäna en extra slant genom att leverera färsk fisk. På västkanten var det gott om bergtungor på grunt vatten i Skitrarna. Jag minns fortfarande hur karlarna åt när dom fick den färsk ugnsstekt.

Till arbetslagen hörde också en jakt, "Saga" av Skärhamn. Ägare och skeppare var Axel Olsson, en verklig hedersman. Han försåg arbetslagen med material av alla slag, proviant och vad som behövdes. Han kunde skärgården, och i synnerhet fyr- och lotsplatserna, från norska gränsen till långt ner i Halland. Ibland hade han med sig sina två pojkar, Sven och Gustav. Dom var i vår ålder. Gustav tog så småningom över både Saga och jobbet.

Mat och dryck.

Så länge vädret var hyggligt och landresorna en, eller någon gång två, i veckan, var det inga större problem att klara mathållningen. Inköpen fick naturligtvis planeras för minst en vecka framåt. Sämst var det med mjölken. På sommaren höll den sig högst två dagar. Sedan sattes en del till filbunkar och resten kokades upp. Då höll den sig ett par dagar till, sen var den i allmänhet slut. Torrmjök hörde jag aldrig talas om. Men det fanns små flaskor med kaffebrädd. Utspädd med vatten dög den också till gröt, i nödfall. Andra färskvaror, främst kött, fick ofta lagas i två omgångar. Köttbullar och annat stekkött bryntes och stektes så mycket att det höll sig i matkällaren tills det skulle ätas. Då blev det färdiglagat. Kockött kunde behandlas på samma sätt. Ofta blev det dock kött på bordet dagen efter en landresa. Fisk köpte vi nästan aldrig, den fanns i havet runt ön. Främst plattfiskar gick bra att ha i sump, det var bästa sättet att bevara dom färska. Vi åt ofta fisk.

Men det gällde också att ha beredskap för en längre tid, särskilt höst och vinter. Jag minns en gång det var i november, då stormarna avlöste varandra så att det inte gick att lämna platsen på hela tre veckor. En isvinter kunde medföra ännu längre isolering. Med mjöl och gryn, socker, salt, torkad frukt, ärtor, bönor kaffe, te, kakao och andra hållbara varor var det inga större bekymmer. Av sådana varor fanns nästan alltid rejäla lager hemma. Mjöl köptes säckvis. Jag vill minnas att vetemjöl såldes i säckar om 100 kilo. Karlarna måtte varit starka, som kunde hantera dom. Säckarna var av bomulls väv och kunde användas till bl.a. lakan och oljekläder.

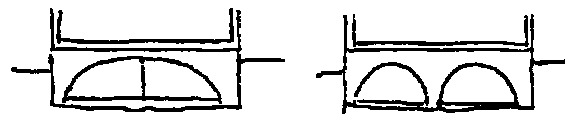
Ett bekymmer var jäst. Den hade begränsad hållbarhet. Om den packades ner i ett glas så att luften bara kom åt överytan klarade den sig något bättre. För att ändå klara behovet av bröd köptes, förutom knäckebröd, också en sorts stora rågskorpor. Bagare Ragnar Setterlind gjorde sådana på beställning. Dom kallades knallar och var stenhårda. Man fick blöta upp dom i kaffe eller annan varm dryck för att rå på dom. Smör packades i krukor och saltlake hällades över. Ägg lades också i stora stenkrukor varefter utspädd vattenglas slogs på. Äggen höll sig några månader.

På hösten köptes potatis för minst 7-8 månaders behov samt stora påsar med morötter och kålrötter, oftast direkt av någon odlare. Några kålhuvud brukade höra till. Lite senare på hösten köptes en halv eller en kvarts gris av någon bekant bonde, samt några kilo kalvkött. Grisen styckades och togs tillvara på olika sätt. Stek- och kokfläsk saltades i ett laggkärl. En del köttigt fläsk kokades till sylta och lades i saltlake. En presssylta av gris och kalvkött brukade det också bli. Kotletter, fläskstekar och köttbullar stektes och konserverades i glasburkar. Sedan var matkällaren laddad för höst- och vinterisolering.

Matkällare för alla hushållen fanns under fyrmästarbostaden. Källaren var byggd med murade valv ungefär som en gammaldags jordkällare. Vartannat valv var spänt över husets hela bredd, vartannat hade ett upplag på mitten. Jag har aldrig sett någon liknande konstruktion.

Men som matkällare var den bra.

Under andra världskriget var den också tänkt som skyddsrum. I sjöboden fanns dessutom varje höst en balja eller tunna salt makrill samt salt berggylta och ibland salt torsk.

Hur kunde då matsedeln se ut efter några veckors isolering? Frukosten var nog inte så olika andra människors. Kaffe och hembakat bröd eller knalle för dom vuxna, kanske ett ägg. Choklad på kaffebrädd och vatten till barnen. Någon gång gröt med lingonsaft, ibland välling. Söndag middag togs kanske en konservburk ur källaren. På vardagarna förekom då och då "makrill på potetera". Oskalad, men väl renborstad potatis fick koka halvfärdigt i rätt mycket osaltat vatten. Salt makrill tvättades och lades ovanpå. När potatisen var kokt var makrillen också färdig. Den mesta sältan hade då gått ur makrillen och potatisen var lagom salt. Serverades med smält smör. Salt makrill kunde också fileas, vattnas ur och stekas på samma sätt som salt sill. "Speggemakrell", spicken makrill, kunde också ätas till kokt potatis. Enkelt, men kanske inte direkt någon barnmat. Salt, urvattnad berggylta var närmast en nödlösning. Färsk fisk var svår att komma åt utan båt i sjön. Spöfiske från land var omöjligt vid storm. Det gick förresten bara sommar och tidig höst efter berggylta. Berodde isoleringen på is var det inte lika omöjligt att få en torsk på pilken.

Av det saltade fläsket kunde det bli både stekt fläsk, ärtfläsk och ingrediens i sluring. I sluringen kunde också ingå fläskkorv, kålrot, morötter, någon potatis, havregryn och annat enligt Kajsa Vargs recept. Sluring var populärt och gott.

Ibland fick vi konserverat argentinskt nötkött, corned biff, eller konebiff, som vi sa. Jakt på sjöfågel kunde ge ett tillskott av färskt kött. Ejderjakt var tillåten bara under vintermånaderna, medan "ålekråka", (skarv) och alka kunde jagas även på hösten. Var det bara någorlunda svalt höll sig köttet i skjuten fågel rätt länge. Fjäderdräkten isolerade tydligen. Var tillgången riklig togs bara bröstet och låren, annars lite mera. Sjöfågel helstektes aldrig, då smakade den tran.

Torkad blandad frukt var en välsignelse. Det blev ofta fruktsoppa till efterrätt. Katrinplommonen ansågs finast och delades därför ut lika på tallrikarna. Men så upptäckte vi att päronhalvorna var nästan ännu godare. Då blev päronen också

uppdelade. Men huvudsaken var förstås att det blev en god och förhoppningsvis hälsosam avslutning efter en kanske något salt och fet förrätt

På kvällarna var det ofta pudding på majsflingor. Jag vill minnas att den kunde lagas utan mjölk men med ägg. Hackad mandel och russin satte ytterligare smak på puddingen. Gärna saftsås till. Gröt och välling fick också gå utan mjölk. Pappa gillade inte gröt, han åt hellre stekt potatis och fläsk. När salt fläsk skulle stekas började man med att koka ur saltet. Alltså först vatten och fläsk i stekpannan, sedan stekning på vanligt sätt. Salt makrill, urvattnad och inlagd som sill dög bra både som pålägg på smörgås och som sovel till en kall kokt potatis. Vi klarade oss alltså rätt väl även om landresorna dröjde. Den ibland lite för salta och ibland också lite för feta maten bekom oss tydligen inte så illa. Möjligen med undantag för pappa, som var mycket förtjust i fet mat. Men mager kost och fleromättat fett var liksom inte uppfunnet då.

Fram till början på 1920-talet hade alla fyra familjerna på Väderöbod var sin get. Det hjälpte förstås upp mjölkförsörjningen. Getterna var trevliga djur, lekfulla, snälla och lite okynniga. Men det var också en hel del arbete med dom. Dom var inte kräsna, potatisskal och andra matrester åkte med. Det bete som fanns på Väderöbod åt dom med god aptit, även mossor och lavar. Dom var duktiga att klättra i bergen, men det hände att dom hoppade ner på någon berghylla för att komma åt några grässtrån och sedan inte kunde ta sig därifrån. Då fick karlarna dit med rep och hjälpa dom. Ibland fick getterna gästspela på någon av småholmarna i närheten för att beta av någon gräsbacke. Det blev bara på dagtid mellan två mjölkningar. För vinterbehov fick allt foder köpas hem.

Getterna åt inte bara sådant dom borde äta, enligt människans sätt att se. Bomull och linne var tydligen gott. Tvätt fick därför hängas utom räckhåll. Och en get som står på bakbenen når rätt högt. Stortvättar torkades i allmänhet över "Gröna backen", en gräsbacke i en sänka strax intill fyrmästarbostaden. Där fanns fästanordningar för klädstretch i bergväggarna runt omkring. Man stretchade slakt så att stretchen kunde nås från marken, sen klämde man upp det hela med träsaxar. Då blev tvätten oåtkomlig för getterna. Men det skadade inte att hålla ett öga på vad som hände.

Papper var också ätbart, åtminstone om det gick att stjåla det. Spik i papperspåsar kunde få fötter. Sprack sedan påsen på något "lämpligt" ställe i en stenmal kunde den dagen vara förstörd, utom för geten. Hon ställde sig på lagom säkerhetsavstånd, lugnt tuggande på påsen, och tittade på medan spikarnas ägare låg med ändan i vädret för att rädda vad som räddas kunde.

Linolja var en delikatess. Det gällde att passa burken om en get kom och ville hjälpa till med jobbet. Att få nyoljade rundhult renslickade var kanske inte så svårt att reparera men ändå förargligt. Mera oförargligt var om geten åt upp spånen efter skrapningen. Vår get hette Topsy. Jag kunde få rida på henne ibland, om pappa höll i mig. Självt höll jag mig i hornen. Topsy knallade på en stund, sen ruskade hon på huvudet och reste sig på bakbenen, så att jag gjorde sorti akteröver. Fallet blev inte så högt, så jag slog mig aldrig.

En gång om året hämtade karlarna en bock i land och tog ut till getterna. Om getterna var snälla och sällskapliga, så var bocken riktigt otrevlig mot oss barn. Åtminstone var vi rädda för den. Vi hade väl inte fått någon undervisning om blommor och bin, så vi

begrep inte vad bocken hade på Väderöbod att göra. Att getterna ville ha sällskap godtog vi inte. Dom var ju fyra stycken och behövde inget mera sällskap. Och rakt inte av en otrevlig bock. Om getterna hade aptit på en del otrevligt så var bocken än värre. Dels nådde han högre och dels hade han ännu värre aptit. Färsk målarfärg kunde han slicka i sig. Han stal salt makrill direkt ur tunnan om han kom åt. En gång gjorde han om fyrmästare Hults oljebyxor till shorts, när dom råkade hänga lite för lågt. Vi drog en lättnadens suck när bocken fraktades iland igen.

Ibland fick getterna killingar. Bäst minns jag Topsy's sista killing, han hette Laban och var väldigt lekfull. Men så kom det ut en elak farbror från Fjällbacka och slaktade alla killingarna på en gång. Jag minns ännu att vi grät när mamma kokade Labans huvud och ögonen tittade på oss. Vi barn ville inte äta Laban-köttet, men i vilken form det serverades för att lura oss, minns jag inte. En klen tröst var att Laban kunnat bli en otrevlig bock om han fått leva. Det kunde väl finnas snälla bockar också. Topsy röntes så småningom samma öde som Laban.

Till mat och dryck hör också dricksvatten. På Väderöbod finns inget grundvatten, åtminstone inget "sött". Går det att hitta något är det bräckt av salt. Vi fick i stället använda regnvatten. Det togs från taket på det största bostadshuset. Men det fick inte vara salt eller förorenat av fågelspillning eller av sot från skorstensrök. Det måste därför regna tills taket var rent innan vattnet kopplades till brunnen. Kopplingen bestod av en rörbit, som sattes på stupröret, så att vattnet rann över i en gryta med perforerad botten. Från grytan rann vattnet genom ett sandfilter till en gjuten bassäng, brunnen, som rymde några kubikmeter.

Att sätta i rörbiten var nästan som en liten ceremoni. Det skulle vara fyrmästaren eller fyrvaktaren som gjorde det. Först provsmakades vattnet. Med en skopa togs ett prov under stupröret. Sedan följde ett lukt- och smakprov. När allt var som det skulle, kopplades rörbiten in. Och ur igen när det blev uppehåll.

Det fanns en reserv också. Det var en vanligen proppad ledning från "Stora Dammen", som via ett sandfilter gick till brunnen. Men vattnet i dammen kunde bli förorenat av salt och annat. Så ibland tömdes dammen och borstades ren. Mesta vattnet kunde tas med hävert, men på slutet blev det hinkar och trärännor.

Vattnet från brunnen fick bara användas som dricksvatten och till matlagning. Till tvätt och disk med mera fick vattnet från dammen duga. Allt vatten fick bäras in och så småningom ut i slasken.

Att bada varmbad var en stor apparat. Pappa gjorde ett badkar av oljehärdad masonit och trä. Botten var av spontade bräder med invändig segelduk. Masoniten var fästad vid träbotten på samma sätt som lädret på en träsko, alltså med en längsgående tråd och krampor. Fast kraftigare än träskons. I båda ändar var det nästan som stävar på en båt och överkanten var nära lik en reling. Hela karet var vitmålat. Det var ett fint badkar och det fungerade utmärkt. Vattnet värmdes i stora tvättgrytan i tvättstugan. Precis som till tvätt, föll det på min lott att bära vattnet från Stora dammen till tvättstugan. Jag vill minnas att jag hade ett öre spannen. Jag höll noga räkning på antalet. Så värst många gånger på året blev inte badkaret använt. Vi badade desto flitigare på sommaren.

Hur vi bodde, värmdes och lyste oss.

Husen på Väderöbod byggdes samtidigt med fyren, alltså på 1860-talet. Fyrmästaren hade eget hus. Fyrvaktaren och fyrbiträdena hade lägenheter i ett och samma större hus. Fyrmästarbostaden var på tre rum och kök. Ett av rummen var kontor och fick tidigare inte användas som sovrum, men den bestämmelsen hade senare strukits, åtminstone i realiteten. Men den enda som fick ha sovplats där var fyrmästaren själv. Någon säng fick dock inte synas på dagen, då gjordes den om till sittmöbel, det var en s.k. utdragssoffa. Fyrmästaren hade på så sätt två rum och kök för familjen.

Fyrvaktar- och fyrbiträdeslägenheterna var på rum och kök. Både rummen och köken var stora och rymliga. Alla rum hade kakelugnar. I köken var det järnspis, diskbänk med zinkplåt, stort skafferi samt några andra köksskåp. Det var nog i stort sett den tidens standard både plats- och utrustningsmässigt. Barnrika familjer bodde förstås trångt. Pappas föregångare som fyrvaktare hade tio barn i rum och kök. Det var inte precis enligt nutida normer. Det fick bli sovplatser både i rummet och köket. På somrarna var det vanligt att några sov på vinden. Det var en efterlängtdad händelse när det blev så pass varmt att man kunde flytta upp.

Vi återgår till köket. I botten på skafferiet var det plats för två vattenhinkar, en med dricksvatten och en med vatten för tvätt och disk. Hårtill kom den lika obligatoriska som nödvändiga slasken. I hop med spisen fanns en reservoar för vattenvärmning. Reservoaren var av kopparplåt och putsades skinande blank när kastruller och annan koppar skulle snyggas upp. Över spisen var en stor spiskupa av plåt. Det var säkert praktiskt för om spisen rök in, fångade kupan upp den mesta röken, som sedan försvann genom skorstenen.

Eftersom gryn, mjöl, och andra hållbara matvaror fick köpas i stora poster, rymdes inte allt i köksskåpen. Därför hade familjerna mjölbingar och andra förvaringsutrymmen på vinden. Källarutrymmena har jag nämnt förut.

För uppvärmning fick familjerna köpa prima björkved till hyggligt pris av lotsverket. Jag vill minnas att det var sex famnar per familj. Veden kom i regel med "Saga" eller någon annan fraktjakt på sommaren. Fyren fick sin ved samtidigt. Vedjakten lade i regel till ytterst i Bohålet. Med hjälp av landgångar och skottkärror, ibland bårar, togs veden upp på vehålla, "Vedhållan", sen fick varje familj ta hand om sin del. Efter noggrann delning, som avslutades med att man "pekade blind" om travarna. Björkveden drygades ut med vrakved. På somrarna behövdes inte spisvärmen för uppvärmning av köket. Då användes ofta primuskök till matlagningen. Fotogen till primuskök och till lampor fick familjerna också genom lotsverket. Den levererades till fyrplatserna tillsammans med fotogen till fyren. Det gick till på samma sätt som med veden. En "olj jakt" for runt till fyrplatserna. Fotogenet levererades på fat. Första tiden jag minns var faten av trä. Dom "flottades" in i Bohålet och togs upp med kran. Faten rullades sedan på landgångar och sista biten på en särskild fatbana fram till och in i fyrens oljeförråd. Brantaste stigningen klarades med en liten lyftkran. Hushållens fotogen delades ut några gånger om året från fyrens förråd. Ibland kunde det bli några liter extra om fyren inte förbrukat hela sin ranson. Våra finaste fotogenlampor hade pappa tillverkat under sin tid på fyrskeppet "Grisbådarna". Vart dom tog vägen efter pappas död vet jag inte.

Fiske, båtar, vrak.

För den som bor på en klippö i havet är det helt naturligt att fiske blir en del av vardagen. För oss barn var det första fisket en del av leken. Det var kanske inte så djurvänligt, men inte värre än nutida fisketävlingar. I Åhlén o Holms katalog fanns många billiga småsaker som lockade oss barn och som vi köpte om vi ansåg, att vi hade råd. Det var alltid spännande att packa upp paketen, som kom med posten. Bland annat köpte vi små metkrokar lagom till stengylta, snöffa, som vi kallade den lilla trevliga fisken. Den fanns runt hela ön, även i Bohålet, och där prövade vi vår fiskelycka. Snöfforna var mästare i att äta av agnet utan att fastna på kroken, så fångsten blev i allmänhet inte så stor. Men några stycken blev det i alla fall för det mesta. Dom små fiskarna betraktades inte som matnyttiga. Ofta samlade vi dom i en hink vatten, sen återfick dom friheten. Ibland fastnade en ulke på kroken. Den hade vassa taggar och var besvärlig att ta loss. Både ulke och snöffa var bra agn när vi skulle fiska tångkrabbor.

Det "riktiga" fisket var mest till husbehov, undantaget var hummerfisket. Som jag uppfattade det, indelades året i fiskesäsonger. På vintern var det mest pilkfiske efter torsk. Då var den som bäst. Oftast var det pappa och jag som var ute med vår lilla roddbåt, Svartepetter. Vi hade bestämda hålor, Lusehålan, Mockehålan med flera, och på alla ställen var det två ensmärken som skulle hållas. Underligt nog var det oftast bäst på dom begränsade fläckarna. Det var gamla erfarenheter och dom gällde fortfarande.

Pilkfisket var nyckfullt men oftast blev det "kokefisk", ibland lite mer att dela med sig av. Det kunde man få tillbaka en annan gång. Pilkarna var stöpta av tenn och putsades med en torkad stjärt av pigghaj. Det var ett vattenfast sandpapper. Under vårvinter och vår var det tid för skäddegarn. Ofta var det pappa och farbror Ragnar som fiskade ihop. Men vår familj var ju större, så vi fiskade själva också. Bästa fiskeplatsen var en ränna väster om Söröarna, men även andra djuprännor hemsöktes. Det blev dom vanligaste plattfiskarna, rödspotta, sandskädda, bergtung, men också en och annan slätvar och ibland någon liten hälleflundra. Marulkar och stenbitar var fula men goda. Plattfiskarna var inte bara goda, dom levde också bra i sump och det var värdefullt. Pappa och farbror Ragnar hade var sin släpesump. Dom var som små båtar med däck och med ett lämpligt antal borrhål för att vattnet skulle kunna cirkulera. Släpesumparna var alltid med på de lite längre fisketurerna. Tidvis på våren var det gott om bergtung på grundare vatten i bl.a. Skitrarna. Fisket med skäddegarn krävde gott väder. Framför allt fick det inte vara för mycket rörelse i vattnet, för då blev garnen fulla med "skit". Mest var det halvrutten tång, men också annan bråte. Det kunde ta sin tid att reda upp, gre, ett sådant garn.

På somrarna fiskade vi ofta berggylta. Först på garn, det kunde ge stora fångster. Bästa, eller kanske mesta, fiskeplatsen var utmed Bokistan, mellan Bohålet och Ragnars holmar. Ett besvär vid garnfisket var att det sprutade rom ur fisken. Den klistrade fast på allting och det gällde att göra båten ren innan rommen torkade fast. Senare på sommaren fiskade vi från land med långa metspön av bambu, i regel vrakgods. Flötet var en rejäl kork, berggyltorna nappade kraftigt. De båda krokarna var oftast agnade med tångkrabba styckad i lagom bitar. Även "berggyltekubbong", purpurnäcka var bra agn.

Det fanns gott om lämpliga pallar att stå på och de branta stränderna runt Väderöbod gav tillräckligt vattendjup. Berggyltefisket föregicks av krabbfiske. Innanför skäret i Bohålet fanns många hålor mellan stenarna och där hade vi våra bästa krabbfiskeplatser. En som också ofta gick ut med metspöet var tant Hedvig. Hon var duktig på att fiska berggylta. Karo var alltid med.

Berggyltan var väl inte alltid den mest uppskattade matfisken, men den var lättfiskad och rätt tillagad dög den gott både som kokt och som stekt. Den användes också som färskt agn i hummertinorna dom gånger vi fiskade hummer på våren.

I april närmar sig makrillen de bohuslänska vattnen. Till en början sägs den vara blind och då fångas den i drivgarn ute till havs. Fram på försommaren är det dags för sommardörjet. Det börjar i norra Skagerrak och drar sedan undan för undan söderut. Också under sommardörjet håller sig makrillstimmen mest utanför kusten. Det var ingenting för fyrfolket. Säsongen var kort och fiskeplatsen oftast för långt ut till havs. Men när sommaren började gå över i höst, var det tid för dörjfiske på utgrunden. Mest dörjade vi på Böckern, ett grund två sjömil söder om Väderöbod. På väg till och från Böckern passerade vi innare (inre) och udare (yttre) Landgrunden och där kunde det också bli några makrillar. Våra utgrund är små i jämförelse med t.ex. Kilan norr om Väderöarna. En fångst på 4 á 5 tjoq var gott fiske. Några gånger när det stod med gott och stadigt väder, gick vi till Persgrund. Särskilt minns jag en gång. Visst fick vi ett par tjoq fin makrill men allra mest blev det stor gråsej. Dom nappade, tog, så vi var tvungna att ta hem dom långa dörjerna för att inte få allting nerrivet. Dörjestakarna skakade. Vi kastade sejen framåt på däckets, men snart nog så rann eller hoppade dom över brädgången. Sej och sejlyra, lyrtorsk, togs tillvara som hummeragn. Den fläktes och saltades.

Den makrill som inte åts färsk saltades för vinterbehov. Det blev oftast också några tjoq över att sälja. 3 kronor per tjoq och 2 l makrillar på tjoget var standardpris på salt makrill. Någon gång kunde det bli större fångster. Gick det då att kombinera en försäljningsresa med en vanlig landresa bar det iväg till Fjällbacka. 3 kronor tjoget var det vanliga priset på hösten Under sommardörjet var det i regel gott om makrill och priset i allmänhet en krona tjoget på måndag och 50 öre övriga veckodagar. Det enda fiske som drevs kommersiellt var hummerfisket. Det började 1 oktober och pågick i regel till början av december. Ibland fiskades i mindre skala också någon tid på våren. 20 juni var sista dagen. Vi var i viss mån handikappade på grund av hamnförhållandena. Många gånger när vi var inblåsta, kunde andra fiska som vanligt. Å andra sidan hade fyrpersonalen sin lön och fisket som bisyssla.

Förhållandena i Väderöarna var unika. I norra Väderöarna hade lotsarna ensamrätt på allt hummerfiske närmare än 180 meter från land. Till land räknades allt "som ej ständigt överspolades av havet". 180-metersgränsen skulle räknas från djupkurvan för två meter. Ensamrätten på hummerfisket var en gång lotsarnas enda lön utöver de lotspengar dom tjänade in och fortfarande var det en stor del av lönen. Södra Väderöarna ägdes av ett antal fiskare i Fjällbacka och skärgården utanför. Dom hade ensamrätt även på alla grund mellan och kring öarna. Runt själva Väderöbod var det fyrpersonalens fiskevatten. Fyrfolket hade dock undan för undan börjat fiska i några av de grund som låg längst bort från land, bland andra Skälgrund. Även den del av Spruttabrotten som tillhörde norra Väderöarna hade fyrfolket tagit över.

Någon gång omkring 1930 beslöt karlarna på Väderöbod att pröva om ägarna till Söröarna hade laglig rätt att frihägna även alla grund utanför 180-metersgränsen. Några hummertinor lades ut på lämpliga ställen. Det blev mycket riktigt en stämning för olaga fiske. I första instans, Häradsrätten för Norrvikens domsaga, blev det förlust och böter, men i Göta hovrätt blev det seger och fritt fram att fiska överallt utanför 180 metersgränsen. Nästan samtidigt upphör lotsarnas helt säregna ensamrätt och dom fick som alla andra lotsar, vanlig lön. Nu var det god tillgång på fiskevatten och fyrfolket började fiska med "full länk". Dom bildade två fiskelag, pappa och farbror Fredrik i det ena, farbror Ragnar och Hans Brattholm i det andra. 75 tinor på vardera laget. Men alla fick inte lämna fyrplatsen samtidigt, en man måste alltid vara hemma på ön. En tinekarl, Axel från Kragenäs anställdes. Den lediga mannen skulle bland annat hålla ett öga på sjögången. Började det bli för mycket ia i Bohålet, hissades en signal i flaggstången och båda båtarna vände genast hem.

Pappa och farbror Fredrik hade norra området. Gränsen gick vid Bokistans västspets-Kranhålet-Stora Sundskär-Stenskär. Farbror Ragnar och Hans hade södra området. Men alla fiskade ihop, hummern lades i samma sump. I Bohålet rymdes bara en rätt liten hummersump. Den var formad som en kantig båt, och försedd med långa, så att den kunde tas upp i kranen. När sumpen blev för full tömdes den. Hummern kördes in och lades i ett par större sumpar, i den västra hamnen, Rockan, på Väderöarnas lotsplats. När uppköparen kom blev det en ny resa till lotsplatsen.

För min del började jag fiska med 3 tinor när jag var 14 år. Jag hade Svartepetter och fick fiska på Arnes grund, som ligger mellan Stora Spruttan och Väderöbod. En ensam pojke i en liten roddbåt fick inte ge sig iväg annat än i gott väder och det blev rätt många gånger tinorna fick ligga över någon eller några dagar. Ibland följde dock pappa med mig och någon gång drog pappa och farbror Fredrik tinorna åt mig. Några humrar blev det i alla fall och några kronor. Året efter hade jag 7 tinor. Då blev det mera av både fångst och pengar.

Nu hade jag ett litet kapital och det använde jag delvis till att köpa material att göra hummertinor av. Det var tinejolar (grangrenar hopböjda som tunnband), tineva(d)garn, rotting till ingångsringar och inte minst tågvirke till linetåg. Käppar och spröt höll havet med. I pappas sjöbod fanns ett litet värmeisolerat rum, där det med hjälp av ett primuskök gick att få varmt även på vintern. Där fick jag ha min verkstad. Jag gjorde både vatener (vadtinor) och spröddtener (spröttinor). Vadtinorna tillverkades med obehandlat garn och tjärades efteråt genom att rullas i ett plåtkar med varm koltjärna. Det skulle göras i varm sommarsol på en särskild berghäll. Sen fick tinorna droppa av och torka på berget. Där var det kolsvart. På spröttinorna impregnerades garnet vid tillverkningen med linolja. Vadtinorna användes mest där det var stark ström eller utsatt för sjögång. Dom låg stadigare på botten.

Tinetågen skulle också göras i ordning och förses med flöten (välen) och korkar. Varje tåg var 25 famnar = 45 meter. 15 famnar manilla, 5 famnar 3-slaget bomullståg och 5 famnar 2-slaget d:o. Tågvirket tjärades eller barkades, ibland båda delarna.

Bomullståget slog vi själva av 36 trådigt bomullsgarn på ett hemmagjort läggareverk. Det blev bäst och billigast så.

Sen skulle det vara en rejäl kork - 7-famnarn, ett halvstort väle - 14-famnarn, en kork på 20 famnar - perren och så huvudvälet på sluttampen. Så jag finkammade stränderna

på kork och på lämpligt väleträ, lätt och frodväxt gran. En del hade pappa på lager. Stroppa kork, tillverka och måla välen tog också tid, men till hösten var jag redo att vara med i de vuxnas fiske med 38 egna hummertinor. Då hade en fyrbiträdestjänst dragits in, så vi blev på det viset fortfarande fyra.

Det blev pappa och jag som fick det norra området. Det var halva Väderöbod, Spruttabrotten, (Spruttera), norra Midskär och Bojenskär i norra Väderöarna, (Nolöarne) och en del mindre grund utspridda i området. Runt Väderöbod och bland Spruttabrotten var vi ensamma, på övriga ställen var det också andra som fiskade. Särskilt Spruttabrotten var nog farligare än jag förstod, där fanns åtminstone ett par ställen där det kunde bryta i botten även vid gott väder. Men pappa höll noga reda på var vi hade brotten. Vi hade alltid ett litet segel på och pappa manövrerade alltid så att vi med seglets hjälp kunde segla oss fria om motorn stannade. Det hände dessbättre nästan aldrig. Samma försiktiga manövrering gällde också till lovart om land. Karlarna var vana att hantera sina båtar och missade nästan aldrig en manöver även om sjögång och ström var besvärliga ibland.

Strömmen kunde vissa dagar vara så stark att även om tinan låg på bara 7-8 famnars djup och tinetåget, som sagt var 25 famnar så syntes inget av flötena ovan ytan. Fick man syn på huvudvälet nere i vattnet, gick det att med en liten dragg få tag så att tinan kunde vittjas (dras). Man skulle vara ute så tidigt som möjligt på morgonen. Dels på grund av konkurrensen, det gällde att vara först på de bästa ställena, dels på grund av vädret. Var det bra skulle det naturligtvis utnyttjas, var det dåligt kunde det ju bli sämre. Jag tror det var liksom fint att vara morgontidig också, en sjusovare stod inte högt i kurs. När hälften av tinorna var dragna, smakade kaffe och smörgås utmärkt. Det blev under någon längre transportsträcka.

Många gånger blev vi inblåsta. Det var bara att vänta på bättre väder. Efter kraftiga stormar saknades ofta många tinor. De flesta av de saknade hade vandrat iväg och hamnat i någon djupränna, där inte tinetågen var långa nog för att nå upp. Karlarna visste i regel vart dom tagit vägen. Då gick vi ut med två båtar och släpade något som liknade en långrev (backa) mellan båtarna. Backan var av rejält tågvirke med krokav krökta spik. Ofta kom dom flesta tinorna tillrätta på det sättet. Även en och annan främmande. Dom återlämnades givetvis till ägarna. Några tinor förlorades i regel varje höst. Några blev dessutom mer eller mindre sönderslagna.

Vad fick vi då? Ja, 80-100 stycken =4-5 tjog första och andra dagen var god fångst, sedan någon eller några dagar med "en till tina", och så minskade det undan för undan. Mot slutet av oktober var det dags att ta på land en eller annan flock, om 3 tinor, och mot slutet av november var det i regel bara halva antalet kvar. Fisket på Spruttorna höll bäst i sig. En bit in i december avslutades fisket. Då hade vi, de år jag var med, fått ihop drygt 100 tjog eller 2000 stycken på båda lagen tillsammans. Humrarna vägde i snitt mellan 8 och 9 kilo per tjog. Priset varierade mellan 1:75 och 2:50 kr. per kilo, så bruttot blev lite över 400 kronor på var och en. Men motorbränsle och agn fick förstås dras av, liksom förlust av tinor och slitage på båtar och redskap. Så nettot blev inte lika stort. Humrar med bara en klo, halvmänningar, och som vägde över 1 kilo, övervikningar, gick för halva kilopriset. Dom hamnade ofta i den egna grytan.

För min del började hummerfisket med dom vuxna våren 1932. Som ett minne av det fisket har jag kvar ett par små blad med anteckningar om fångst, försäljning, pris m.m. Sedan följde höstfiske 1932 och 1934. Hösten-vintern 1933-1934 gick jag på Grebbestads Folkhögskola.

Mot slutet av min tid på Väderöbod hade Kalle blivit så stor att han och jag fiskade ihop ett par vårar. Vi rodde och seglade med Pyret.

Hösten 1935 började jag på Katrineholms Tekniska Skola. Då var det i stort sett slutfiskat för min del.

Då och då hälsade yrkesfiskare på. En tidvis trogen gäst var en backefiskare, som hette John Karlsson från Långeby, strax söder om Havstensund. Hans medhjälpare var "Kalle i Saltvik". Backorna lades ut, sattes tidigt på morgonen. Medan dom fiskade (stod), gick karlarna till Väderöbod. Ofta knackade det på köksdörren och John Karlsson hälsade "God dag, nu kommer det storfrämrat". Sen satt dom på kökssoffan och åt sin matsäck. Pappa kallade John för "storfrämrat". Han var en duktig fiskare och också småbonde. Vi köpte vårt potatisbehov av honom ett par gånger. Den var bra. Någon gång vid vackert väder övernattade en räktrålar i Kranhålet. Då kunde det vankas havskräfta. Den var inte säljbar på den tiden. Annat är det nu. Då kunde det bli en hektoliterskorg att dela på för fyrfolket.

Båtar.

Båtarna har nämnts i olika sammanhang. Både fars "Pirat", farbror Ragnars "Skum" och farbror Fredriks "Snäckan" var s.k. roddbåtar, (robådar) 17 á 18 fot eller c:a 5,3 meter. Dom hade däckats, försetts med ruff och höga inbrädade räcken (brägångar). Alla hade samma sorts motor, 3 hästkrafters Säfte tändkulemotor. Pirat hade fyra segel, alltså även toppsegel och klyvare. Pappa hade nästan som hobby att bygga om och förbättra i piraten. Familjen krävde större och större plats vartefter vi barn växte. I flera år klarade far att hålla sovplats åt oss alla sex. Det behövdes ibland på semesterresorna. Men nog var det trångt dom sista gångerna alla var med. Pirat var med när familjen flyttade till Ursholmen på hösten 1935. Där blev den så småningom skrotad.

"Svartepetter" var vrakgods, en liten tysk livbåt byggd av diagonalt krysslagda tunna ekbräder. Den hade tidigare varit svart, därav namnet, men blev senare gråmålad. Det var en trivsamt liten farkost. Den hamnade småningom i Hunnebostrand hos Signe och Vidar.

"Pyret" var också vrakgods. Pappa och jag var på hemväg efter dagens hummerfiske, troligen hösten 1932. När vi passerade Ragnars holmar fick vi se en liten båt inkilad mellan ett par av skären. Med den lilla tinedraggen lyckades vi dra fram den. Sen bogserade vi den till Bohålet. Det var en s.k. treboling, en liten smäcker båt med tre bord i vardera sidan. Den var dock sönderslagen på några ställen. Efter samråd med farbror Ragnar och Olle Kaldén bestämdes att den skulle repareras. Vrak var gemensam egendom. Alla skulle hjälpas åt. Pappas vedbod blev "båtvarv". Ett par bord byttes delvis, en bit reling också. Förstaven förnyades, skockar tillverkades och så småningom stod båten nyrenoverad och vitmålad, klar för att auktioneras ut. Det blev pappa, som till slut bjöd högst, 135 kronor. Pappa och jag köpte den ihop. Den döptes till "Pyret" och fick växla med Svartepetter om utrymmet i Bohålet. Den följde

med till Ursholmen, senare Vinga och hamnade småningom hos Kalle och Solveig i Grebbestad. Pyret var inte den enda båt som hittades och reparerades. En gång hittades en större livbåt, som inte var så illa skadad. Den reparerades också. Vart den sedan tog vägen minns jag inte. Jag tror den såldes.

Vrak var, som tidigare sagts, gemensam egendom. Det kunde vara allt möjligt som flöt. Det bästa virket kom från förlorade däckslaster. Engelska fisklådor var kraftiga och välgjorda. Nockade i hörnen och spikade i varje nock, dom var utmärkta, bl.a. till små fisksumpar. Engelska ölflaskor hade skruvkork med gummipackning och var bra till saft. Tunna träribbor, lämpliga till spröttinor, var välkomna fynd, helst om dom var i rejäla buntar. Det som inte var användbart till annat, blev ved. Kork och glaskulor blev fiskeredskap på nytt. Då och då, särskilt efter större fynd, var det dags att dela. Allt av värde delades i lika högar. Sen var det dags att peka blind. Farbror Fredrik fick alltid den sämsta högen enligt egen utsago. Han hade försökt bära dom bästa bitarna till en annan hög, i hopp att få den. Och det slog förstås slint. Det var ett stående skämt från hans sida.

En gång, före den tid jag minns, hade en rejäl bunt med fint, troligen handgjort, papper flutit iland. Det var rätt stora ark, omkring 4x5 dm. Arken hade vattenstämplar, var bländande vita och rätt kraftiga. Lite kantstötta i hörnen, men det gjorde mindre. Det var nästan lite högtidligt när vi någon gång fick ett ark att rita på. Dom var också utmärkta att måla med vattenfärger på.

Sjöfågeljakt.

I "Skisser från Väderöarna" har Artur Uhrberg ett kapitel om sjöfågeljakt. Både pappa och farbror Ragnar nämns där som ivriga jägare i unga år. När jag växte upp hade iveren tydligen dämpats något, men ibland blev det i alla fall en utflykt med vettar och gevär. Oftast hemsöktes Klövskärsflut. Där var en liten vik på insidan, att lägga båten i. En liten vattenhåla östes läns och blev ett bra gömställe. Vettarna lades ut på västsidan, sen var det bara att vänta. Det brukade bli några ejdrar och några alfåglar (söflottar). Alfågeln smakade bäst och var dessutom mera lättplockad än ejdrarna. I synnerhet gamla ejderhannar, (äreboltar), (gudingar), var hårdplockade, fjädern satt väl fästad i skinn.

Skarvar (ålekråkor), var ett annat jaktbyte. Den var stor och hade gott kött. Fjädern togs däremot inte tillvara. Den hade en ganska stark tranlukt. Ofta gick det att smyga på fåglar, som låg och dök efter mat intill stränderna på Väderöbod. Sen fick man i regel ut med Svarte Petter, för att hämta bytet.

Jag blev aldrig någon ivrig jägare även om jag sköt en och annan fågel. Både pappa, farbror Ragnar och, mot slutet av tiden på Väderöbod, även Kalle var nog både ivrigare och bättre jägare. Däremot tyckte jag det var roligt att ladda om patroner. Pappatroner kunde användas flera gånger ända till dom svällt så att dom trögade i patronläget. Först skulle knallhatten tas ur med en sorts syl och en ny tryckas in med ett specialverktyg. Så kom krutet, ett mått i varje patron. En liten plugg av pappersmaterial skilde krutet från haglet, ett mått det också. Sist en förladdning, en liten pappskiva. Så in med patronen i en stukapparat, där pappkanten stukades in och höll allt på plats. Hantverkaren inom mig rådde över jägaren. Det passade nog mitt temperament bättre.

Trädgårdar.

Rubriken är kanske lite pretentiös, men några små odlade plättar fanns i alla fall. I en liten klyfta mellan stora bostadshuset och tvättstugan hade tant Hedvig och farbror Ragnar en liten oas. Där fanns Väderöbods enda träd, en liten alm och några kvadratmeter öppen jord med blommor och grönsaker. Vår familj övertog en ungefär lika stor bit av klyftan efter familjen Hult. Där fanns en syrenbuske. Längs med bergsidan hade vi odlingarna. Fina rabarber, blommor, några potatisplantor och lite grönsaker. I mitten gick en gång. Den hölls fin och vit med snäcksand, som vi hämtade på Stenskär. Bägge trädgårdarna hade inhägnad av ett högt tätt staket på bergkanterna ovanför. Dels för att skydda mot salta vindar, dels för att hålla getterna därifrån. Några små "utägor" prövades också på skyddade platser.

Lek och tidsfördriv.

Under mammas tid som lärarinna fanns många barn på Väderöbod. När vi fyra syskon växte upp fanns bara några få andra barn att leka med. Göte Hult har jag nämnt. Brita och Inez har jag också nämnt. Dom var med oss ibland men var rätt mycket yngre. Lennart Brattholm lekte ibland med Inez, men var mest med pappa Hans. Av gemensamma lekar minns jag bäst kurragömma. Vi hade målet på dörren till fyrens vedbod. Gömställen fanns det gott om bland bodar och bergsklyftor. Inomhus var förbjudet. Åldersskillnaderna gjorde nog det hela lite ojämnt och ibland fick vi äldre blunda eller springa lite långsamt. Men vi fick både motion och frisk luft och dessutom vana att springa på ojämn mark. Roligt hade vi också.

Kalle och jag lekte annars mycket med båtar. Pappa gjorde oss var sin seglande modellbåt, en fiskekutter åt Kalle och en koster till mig. Jag har den kvar än, fast i något annorlunda skick. Med dom båtar hade vi kappsegling i Bokistedammen. Där var vindarna jämnare och stränderna lättare att gå på än i Stora dammen. Kalles kutter var lite större och vann oftast. Men det spelade inte så stor roll, det viktigaste var att trimma segel och roder efter vindarna. Dom kunde vara nyckfulla även i Bokistedammen. Farbror Ragnar hade en större modellbåt, som hette Fram. Den var en kopia av en båt med samma namn. Den seglade mycket fortare än våra och fick tävla i en klass för sig.

"Länsebåtar gjorde vi själva av bräder. Dom var vassa i fören och rundade i aktern. Rodret gjorde vi av en stump bandjärn. Masten stod lite akter om tvärs och lutade bakåt. Seglet var av styvt papper eller papp, typ råsegel. Länsebåtarna var snabba, var lä strandkant flack kunde dom fortsätta långt upp på land. I öppna havet var inte länsebåtarna så bra. Dom klarade inte sjögång. Ibland gjorde vi en vinddriven vinsch att dra tillbaka länsebåten mot vinden med. Det gick bra men kom ett kraftigare vindkast så kunde båten åka med ända in i vinschen. Några gånger snickrade vi till enkla skrov och satte på lika enkla segel. Efter lite trimning fick båten segla mot okänt mål. Vi följde den med blicken så långt det gick. Vi sände aldrig med någon flaskpost. En motorbåt hade vi också. Den hade en motor, som pappa gjort av urverket från en kasserad kyrkklocka. Jag har kvar den ännu, men den är inte i gammalt gott skick. Den

gick många rundor i Stora dammen och Bokistedammen. Den var också en kraftig och bra bogserbåt. Ibland hade vi den i sjön utanför Bohålet. En gång trodde jag vi sett den för sista gången. Kalle och jag hade med den i Svartepetter och låg som så ofta tidigare utanför Bohålet. Kalle rodde, jag drog upp och satte båten i sjön. Då råkade Kalle vifta till den lilla båten med åran. Den gick med fören före till botten. Vi tittade långt, eller rättare, djupt efter den. Det var djupt. Jag skulle just säga några väl valda ord till Kalle, då flöt båten upp med aktern före. Det var propellern som drivit på neråt. När urverket var utgången flöt båten upp igen.

I Bokistedammen fanns en sort små trevliga fiskar, spigg. Vi försökte ibland fiska upp någon på krökta knappnålar med en fluga som bete. Det lyckades inte. Men så kom vi över en kasserad trådgardin. Den försåg vi med flöten i ena och sänken i andra kanten. Så fick vi ihop en landvad, eller not som det heter på insjöspråket. Sen höll vi ett öga på spiggstimmen. Vid lämpligt tillfälle körde vi, med motorbåten, en lina över en grund vik och drog ut landvaden. Sen gjorde vis om riktiga fiskare, vi drog vaden mot land och fångade hela stimmet. Spiggarna släpptes i en hink vatten, räknades noga och återfick friheten. Rekordfångsten blev nära två tjog i ett kast.

Bad hör också till sommarens lekar. Havet är lite trögt när det gäller temperaturförändringar, så det brukade dröja till efter midsommar innan det var någorlunda varmt i vattnet. Men på ett par ställen fanns saltvattendammar, s.k. hällkar, och där var vattnet betydligt varmare än i havet. Hällkaren låg också rätt bra vindskyddade, så där var det skönt att ta årets första dopp. Innan vi lärt oss simma, badade vi mest i Bohålet. Akter om Svartepetter var det grunt, där bottnade vi gott och väl. När vi hade åldern inne för simlektioner fick vi simbälten. Det var runda korkar med hål i, uppträdde på en tågstamp, ungefär som pärlor i ett halsband. När vi lärt oss simma ordentligt fanns det gott om badplatser både på Väderöbod och i Skitrarna. Karlarna badade gärna i yttre delen av Bohålet. Ibland hade dom examensprov. Det gällde att simma tvärs över inloppet under vattnet. Även utanför Vedhälla var populärt. Där fanns och finns fina bergpallar att dyka från. Mamma hade aldrig lärt sig simma. Men ibland tog hon ett dopp i enskildhet, då gick hon till gamla Kranhålet. Där var lagom djupt, lätt att gå i och ur vattnet och en mjuk och behaglig tångbotten att sitta på.

Lekte vi allt för nära strandkanten kunde vi få oss ett ofrivilligt bad också. Den som mest ramlade i vattnet, var nog Signe, åtminstone säger hon så själv. En förklaring är att hon redan då var rätt kraftigt närsynt, men det visste ingen. Annars hände det allt oss andra syskon ibland också. Allra lättast att halka i vattnet var det när vi fångade tångräkor i "Slihålan". Tångräkorna var goda att äta levande. Dom fick sprattla några sekunder i munnen innan vi bet ihjäl dom. Det var kanske rått, men det var gott. Kom vi för nära vattnet var det gröna sliet halt som såpa. Å andra sidan blev det sällan mer än ett sittbad.

Helst ville vi förstås att ingen vuxen fick reda på våra ofrivilliga dopp. Var det sommar och varmt var klädseln lätt, kanske var det en bra stund till närmaste måltid också. Då gick det alltid att torka kläderna någorlunda innan man gick hem. Värre var det på vintern. Att byta kläder mitt på dan var i och för sig misstänkt. Upptäcktes sedan våra kläder upphängda i en undanskynd vrå på vinden var det bara att erkänna.

Någon livsfara var det dessbättre aldrig fråga om. Några episoder minns jag särskilt väl. En gång då vi fyra syskon rott till Skitrarna och badat och lekt, råkade Kalle halka ner mellan Svartepetter och berget. Han blev stående på botten med någon halvmeter vatten över huvudet. Vi tog genast upp honom med båtshaken. Han var oskadad men förstås genomvåt. Han hade bara en grå overall på sig. Vi vred ur den allt vatten vi kunde. Sen slog vi overallen mot en slät berghäll och bredde ut den i solen. Ingen vuxen fick veta något.

En annan gång ramlade jag i vattnet i Bohålet. Pappa och jag hade varit i Bovallstrand. Vädret var gott. Vi hade tagit den tvära svängen inne i Bohålet och skulle staka in Pyret på plats. Jag stod i fören med båtshaken och bar av mot en akterförtöjning. Jag fumlade väl, för båtshaken slant och jag gick pladask i vattnet. Det var inte djupare än att jag kunde gå på botten, och då var det ju lika bra att jag ledde in båten. Just då kom farbror Ragnar ner och tog emot oss. "Var har du Albert då"? frågade han pappa. Pappa pekade ner i vattnet. Farbror Ragnar blev något förvånad innan sanningen gick upp för honom.

Ibland spelade vi kort. Aldrig om pengar. Pappa och farbror Ragnar tyckte mycket om bondtolva. Det var ett spel för fyra, så där fick jag vara med bland de stora. Även rödskägg och olika varianter av kasino uppskattades. Kasino är förresten ett utmärkt spel när det gäller att öva upp matematiken. Där gäller det att snabbt addera de små talen.

Fars gamla kortlek hade kasserats och kastats bort. Han köpte en ny. Den fick vi barn inte använda ensamma. Då gjorde vi en själva av papp från tomma havregrynspaket. Ett par paket fick vi ihop själva, något fick vi av tant Hedvig. Men ett par paket till behövdes. Gröt blev plötsligt populärt bland oss barn. Det blev en kortlek av stort format, åtminstone vad tjockleken beträffar. Den fick blandas i minst två omgångar. Torborg och Kalle hade små händer, så dom fick blanda i tre omgångar. Konstigt nog växte kortleken på höjden ju äldre den blev. Pappa hade roligt åt oss och vår kortlek. På äldre dar kunde han ibland tala om hur han kom ut i köket i grådagningen (gryningen) och det första han hörde var "tabbe på knekt" eller "jag bygger till dam", från kökssoffan.

Ibland försökte Kalle och jag spela fotboll. Det fanns bara ett ställe med plan mark vi kunde vara på; mellan fyrmästarbostaden och dasset. Gröna backen var tabu för sådana övningar. Ena målet fick bli källardörren, andra dassgaveln. Men med bara en man i varje lag blev det förstås inte mycket till spel. Lika illa var det när vi spelade bandy på Bokistedammen, ingen att passa till. Men det var roligt ändå, och vi lärde oss nödtorftigt att "gå" på skridskor. Hade det varit nu, kanske både Signe och Torborg varit med. Men fotboll och bandy för flickor var inte uppfunnet då.

När det ibland var före åkte vi kälke. Signe och jag hade var sin rödmålad kälke av fars fabrikat. Kälkbacken var en berghälla vid sidan av vägen upp till fyren. Med kälkarna kunde vi också "pigga" på isen. Det ser man aldrig barn göra nu för tiden. Vi satt på kälken och hade en pigga i var hand. Piggen var en rund träkäpp med en rejäl spik, pigga, i ena änden. På bra is gick det fort värre.

Skola, inackordering, skolhushåll.

Mamma kom till Väderöbod som lärarinna. Då fanns flera skolpliktiga barn på Väderöbod. När hennes egna barn nådde skolåldern, var dom stora barnfamiljerna borta från fyrplatsen och skolan indragen. Det blev ett svårt val, skulle vi inackorderas i främmande familjer i Fjällbacka eller skulle mamma följa med iland och pappa gå som gräsänkling på Väderöbod?

Det blev ibland det ena, ibland det andra. Lotsverket betalade ett "inackorderingsbidrag" på 35 kronor per månad och barn. Det var istället för lärare på fyrplatsen. 35 kronor låter inte mycket nu för tiden, men det räckte i regel att lägga till en femma varje månad. Och att hyra en liten stuga, i vårt fall "Villa Utsikten", kostade 30 kronor i månaden.

Signe var äldst, 1921 började hon skolan. Hon var rätt så morsk, och efter viss vända bestämdes att mor skulle stanna hemma hos far och oss yngre syskon. Signe fick bo hos "tant Manda", en gammal skepparänka, och hennes dotter Rut. Tant Manda bodde i en egen stuga på Håkebackarna nära skolan. Rut hade stickmaskin och stickade strumpor, tröjor och annat på beställning. Både tant Manda och Rut var snälla och inte särskilt fordrande. Men för en 7-års flicka var det nog ändå svårt att vara hemifrån 3½ månad i sträck och att inte träffa mamma på hela tiden. Inte oss småsyskon heller. Jullovet var efterlängtat. På den tiden var det hela 2 månader långt, december och januari. Sedan kom vårterminen 4½ månad och en ny lång tid hemifrån, bara avbruten av påsk- och pingstlov. I två år fick Signe vara inackorderad och skild från familjen ungefär 8 månader varje år. Själv säger hon, att det nog satt sina spår, hur är svårt att säga.

1923 var det min tur att börja skolan. Då hyrde vi undervåningen i "Karl Larssons villa" eller "Villa Utsikten", som den senare kallats. Mamma och alla fyra barnen bodde iland under skolterminerna medan pappa fick vara ensam på fyrplatsen. Han kom ju iland då och då, men det blev i regel inga långa visiter. Sommar- och vinterloven var vi förstas hemma på Väderöbod igen. Det var efterlängtat, även om vi trivdes rätt bra i Fjällbacka, nu när nästan hela familjen var där. Vår bostad låg lite ensam. Dom närmaste grannarna var ett par gamla original i små kojor. Ibland kom det luffare och tiggare på besök. Då saknade mamma en karl i huset. En "visit" minns jag särskilt väl. Det var en otrevlig och rätt kraftig karl, som skröt med "att han kunde mörda sina medmänniskor och göra falska mynt". Mor fick iväg en unge (Signe?) som hämtade Arvid Bräck - Sylves far). Under tiden åt vår objudne gäst upp nästan hela middan för oss. Det var kokt rödspotta, som pappa haft med sig iland tidigare. Arvid Bräck kom och fick låtsas vara far i huset. Då lugnade sig luffaren och gav sig så småningom iväg. Andra luffare var hyggliga människor. En och annan fick ett mål mat mot att dom sågade och högg ved. Det gillade jag. Det var annars Torborgs och mitt jobb. Torborg satt på vedträdet och jag sågade. Hugga fick jag göra själv. Jag var 8-9 år då, men rätt så stor och lång. Och starkast i klassen, nästan.

Efter ett par år var det dags för inackordering igen. Signe fick på nytt bo hos tant Manda, jag i andra ändan av samhället, hos Benettssons i Källvik. 1926 började Torborg skolan och då fick Signe sällskap av lilla syster hos tant Manda. Vi hälsade väl

på varandra då och då, men medan Signe och Torborg gick i Kyrkskolan gick jag på Håkebackarna, så vi gick ingen gång i samma skolhus alla tre.

Att bo hos främmande människor var väl inte alltid så roligt för en unge i 9-10 årsåldern. Även om dom var snälla och hyggliga så hade dom inte samma vanor som vi själva. Saknaden efter den egna familjen fanns hela tiden. Och ingen att riktigt anförtro sig till. Men det måste gå och det gick. Det gällde också att sköta skolarbetet. I tredje och fjärde klass hade vi en sjuårdeles lärarinna, fröken Persson. Hon var från Uddevalla och höll bland annat styvt på att vi skulle lära oss vårt Bohuslän ordentligt. Vi skulle både rabbla upp och peka ut på kartan alla städer, större samhällen, berg, sjöar, fjordar och större öar. Jag var tydligen intresserad och hade lätt att lära in diverse uppräkningsor, för det sitter fortfarande kvar i minnet. Så för mig gick det bra men hon var inte snäll mot dom som hade svårt att lära.

I juni 1927 var Signe klar med sin skolgång. Höstterminen samma år började Kalle sin. Signe fick stanna hemma på Väderöbod och sköta hushållet för sig och pappa, mamma flyttade iland med oss övriga barn. Vi fick hyra rum och kök i ett hus som kallades Boråsehuset. Boråsen var en klädhandlare, far till Järundarna. Gamla Boråsehuset var vad man nu skulle kalla en slumbostad. Det låg vid lilla Vetteberget, ungefär där samhället vidgas åt söder. En gavel låg mot gatan. Där var 3 våningar högt. På mitten var huset 2 våningar och längst upp mot berget bara en våning. Vår lägenhet låg längst upp mot berget. Utöver oss bodde en gammal dam i huset. Hon bodde någonstans i mitten. Taket i lägenheten läckte på ett par ställen. Vi lyckades täta en del råtthål med en blandning av glasskärvor och lera, men i skafferiet hade vi besök av möss emellanåt. Dasset var på andra sidan gatan nere vid vattnet eller kanske rättare utöver vattnet, den tidens wc. Men hyran var låg och hyresmarknaden i Fjällbacka begränsad.

I slutet av maj 1928 drabbades Fjällbacka av en stor eldsvåda. Ett 20-tal hus brann upp, däribland huset vi bodde i. Också en del sjöbodar och bryggor blev lågornas rov. Bryggpålar brann ända ner till vattenytan, bara en svart spets stack upp. Jag minns att jag stod nere i källaren och högg ved. På gatan nedanför huset blev det värre och värre oväsen. Till sist gick jag ut och såg efter vad som väsnades så, då stod Boråsens affär mitt över gatan i ljusan låga och det brann i gaveln på "vårt" hus. Vedhuggningen fick vara, det gällde att hjälpa till och rädda vad som gick av bohaget. Det gick dåligt. Det vi lyckades bära ut brann upp ute. Så var det för nästan alla, åtminstone i den centrala delen av brandområdet. Av en slump kom pappa iland när det brann som värst. Det var i alla fall ett stöd för mamma. Åt själva eldsvådan kunde pappa naturligtvis inte göra något.

Så vitt jag vet kom ingen människa till skada, men alla drabbade blev husvilla och nästan alla utan bohag. Släktingar, vänner och bekanta ställde upp så alla fick tillfälligt tak över huvudet. Vi fick bo en tid hos "faster Stava", änka efter mästerlotsen Oskar Berg på Väderöarna. Hon hade ett hus strax intill Stubelius och vi hälsade på henne ibland, mest när vi bodde i Karl Larssons villa.

Det blev en ekonomisk smäll för far och mor. Ingen på Väderöbod hade brandförsäkrat, det hade visst aldrig inträffat någon eldsvåda på en fyrplats. Vårt lösöre i Fjällbacka var också oförsäkrat. Resterna av mammas handväska hittade vi intill bergväggen. Bygeln och några slantar var allt som fanns kvar. Sedlar och andra

papper var bara aska. Det enda av lösöret vi kunde ta vara på efteråt var symaskinen, en gammal Husqvarna med järnstativ och träbord. Bordet hade brunnit upp och själva symaskinen låg på trampen. Färgen var sönderbränd och allt såg bedrövt ut. Men far putsade upp den och gjorde en genomgång av allt, både fast och rörligt. Ett nytt bord tillverkades och maskinen såg ut att gå som vanligt. Men den sydde inte, härdningen hade gått ur alla fjädrar. Husqvarna hade en verkstad i Göteborg. Maskinen fick åka med Fjällströms fraktjakt tur och retur Göteborg. För bara några kronor blev maskinen bra igen. Mamma hade den sedan ända till hon lämnade huset på Ängholmen.

Det blev omöjligt att hyra husrum i Fjällbacka efter branden. Vi var fortfarande tre skolbarn i familjen. Det blev Bovallstrand i stället. Signe var fortfarande hemma hos pappa på Väderöbod. Mamma med oss skolbarn fick hyra en liten lägenhet hos Kalle Back på Målaregatan i Bovallstrand. Det blev nya lärare och nya kamrater. Men det gick bra. Skolsalen var gemensam för klasserna 3-6. Det betydde att klasserna 3 och 4 hade förmiddag ena veckan, medan 5 och 6 hade eftermiddag. Nästa vecka var det tvärtom. Våra lärare var bra. "Min" magister, Arik Börgesson, var ibland med oss på rasterna i olika aktiviteter. Bland annat var han med och byggde en av de största snögubbar jag någonsin sett.

Ibland fick vi höra att vi var "Högstranningar" till skillnad mot "Västerstranningar", som bodde på andra sidan Målaregatan och västerut. Vi bodde intill gränslinjen. Vad det betydde fick vi aldrig riktigt veta under höstterminen. Men när vårterminen började i februari fick vi veta. Det gällde att åstadkomma den största påskbrasan. Alla ungarna i skolåldern var i farten med att samla ihop bränsle till en brasa för vardera lägret. Alla begagnade julgranar samlades ihop. På en del ställen blev det bara grenarna, stammen gick till den egna spisen. Bovallstrands affärsmän hemsöktes i jakten på tomma kartonger och lådor. Dom försökte vara neutrala och gav lika till båda lägren. Vi gjorde utflykter bland berg och tassemarkar för att samla torr mossa, ljung och enebuskar. Till påskveckan hade vi fått ihop en ansevärd mängd och då lade vi upp brasan på ett bergskulle ovanför skolan. Västerstranningarna gjorde likadant på en annan bergstopp. Deras brasa såg mindre ut. Den var alldeles gul, dom hade fått en del halm av en bonde. Påskafton kom och brasorna skulle tändas. Det hade regnat en del, så det gick lite trögt att få eld, men sedan brann det rejält och länge och rök härligt. Västerstranningarnas brasa flammade upp väldigt i början, men brann inte alls lika länge. Efteråt tillskrev sig båda lägren segern. Om det berodde på påskbrasan, "påskefyrn", eller något annat minns jag inte, men påsken 1929 var nog den enda vi inte firade på Väderöbod under min skoltid.

På skolgården växte många rätt stora träd. Hösten 1928 hade träden gallrats hårt och det låg en väldig hög med grenar bakom skoldasset. Magistern ville bli av med bråten. Till påskfyrarna var grenarna för råa, men mot slutet av april var dom torrare. Magistern föreslog att hans klasser =5 och 6 skulle göra en valborgsmässobrasa av hela högen. Sagt och gjort. Fred slöts mellan Hög- och Västerstranningar. Grenarna drogs upp till Högstranningarnas brasplats. Den låg närmast, en vända per rast gick bra. En del annat brännbart drogs också dit och 30 april tändes bålet. Det brann bra, bättre än Västerstranningarnas påskefyr, nästan lika bra som Högstranningarnas. Västerterns folk sa tvärtom. Nåja, det lät värre än det var. Det var mest lite vänskapligt gnabb. Men detta med påskfyrarna och valborgsmässobrasan är konstigt nog vad jag bäst minns av skollåret i Bovallstrand, mitt sista i folkskolan.

Torborg och Kalle blev kvar i Bovallstrand ytterligare ett läsår. Dom blev inackorderade i en familj som nog var mindre lämplig som värdfolk. Dom for illa ibland och trivdes inte alls. Nästa år hade återuppbyggnaden i Fjällbacka kommit så långt att det åter gick att få bostad där. Under den tid som återstod av deras skoltid, 2 resp. 3 år, blev det ibland skolhushåll, ibland inackordering. Bostad för skolhushållet blev "Gamla Starkehuset", ett hus som låg mellan nuvarande Ingrid Bergmans torg och norra änden av Kungsklyftan och intill Vetteberget. På grund av rasrisk från berget flyttades det senare, och står nu nära Anråsälven, till höger om vägen mot Grebbestad, på andra sidan bron över älven. Inackordering var hos Tina Hansson, som hade ett nybyggt hus strax norr om gamla telegrafhuset. Hennes gamla hus hade brunnit vid den stora eldsvådan, och hon var en av dem som fick bygga på sin gamla tomt, sedan den förstörats något i den plan som antogs efter branden på våren 1928.

När Kalle slutade folkskolan i juni 1933 hade vår familj haft ett eller flera barn i skolan i 12 år. 8 månader varje år var familjen mer eller mindre skingrad. Räknar vi in fortsättningsskolan också blir det 9½ månad om året. Hade någon varit illa? Som mellanbarn var jag nog den som varit minst skild från dom övriga. Signes två första år har jag nämnt, Torborg och Kalle hade ett besvärligt år i Bovallstrand. Mamma slets mellan olika lojaliteter, skulle hon vara med barnen eller pappa? Det var nog inte något lätt val, men mamma sa inte så mycket om det, åtminstone inte till oss barn. Hon hade, precis som jag, lite "drömmarehåg" som hon skrev i en dikt om isvintern 1921-1922. Hon läste gärna, när det var tid över, och skrev ibland, mest i versform. Hennes "Måseskärsvisa" lever än på Kärningön och trakten däromkring. I dikten om isvintern 1921-22 kan du läsa hennes tankar kring familjen när vi barn var små. Dikten, skriven av mors egen hand, sitter sist i det här häftet.

Mor fick sluta sin lärargärning när hon gifte sig. Det var så på den tiden. Och dessutom flyttade dom barnrika familjerna från Väderöbod ungefär vid samma tid. På äldre dar, sedan familjen flyttat till Ursholmen, vikarierade mamma en tid för faster Märta på Sydkoster medan faster var sjuk. Mor undervisade också en tid på Ramsö. Hon tyckte det var roligt att pröva på sitt gamla yrke ett tag igen och så fick hon också lite "egna pengar", något som hon ibland känt saknad efter.

Pappa var kanske den som till slut for mest illa. Han hade svårt med ensamheten och, efter vad jag förstått, var hans mathållning i enmanshushållet inte alltid så hälsosam. Han var allt för glad i fet mat. Det ohälsosamma med den dieten var inte så känt på den tiden heller. Kanske bidrog det till att han inte blev så gammal, bara 62 år. Oregelbunden sömn genom nattvakterna var kanske också en orsak. Sedan vi slutat skolan följde ett par bekymmerslösa år som hemma barn. Men snart nog gällde det att tänka på framtiden. Vad skulle vi bli? Signe utbildade sig i sömnad och hade en tid egen systuga i Fjällbacka. Där var Torborg också med en tid. Systugan upphörde, Signe gifte sig med Vidar Simonsson och flyttade till Hunnebostrand.

Sedan familjen i slutet av 1935 flyttat till Ursholmen arbetade Torborg bland annat en tid på ett kafé i Strömstad. Där mötte hon sitt öde, beredskapssoldaten och plåtslagaren Axel Larsson från Boden. Det var dåliga tider i början och mitten av

I 1930-talet. Kalle var yrkesfiskare en tid och praktiserade också på olika arbetsplatser och i olika yrken. Han gick en kortare kurs i maskinteknik på Katrineholms Tekniska Skola och kom så småningom in i tullverket. Nu bor han sedan många år med sin Solveig i Grebbestad.

Själv började jag som "småfiskare", vikarierade ibland som extra fyrbiträde, men såg väl inte någon riktig framtid i det. Jag var inte heller någon riktigt "salt gosse". Att vara yrkesfiskare gav inga större förtjänster. Lotsverket hade börjat automatisera fyrarna och många små lotsplatser efter kusten drogs in. Jag fick försöka något annat. Jag hade haft lätt att lära i skolan. Hade både läs- och räknehuvud fick jag höra. Det var nog mest mamma som drev på, så att jag gick en halvårslång kurs på Grebbestads folkhögskola vintern 1933-34. Efter det läste jag en "grundkurs för tekniker" per korrespondens från Hermods.

På hösten 1935 började jag på Katrineholms Tekn. Skola som byggare. Jag hade turen att få jobb direkt efter skolan. Men det är en annan historia.

Katrineholm och Fjällbacka 1991.

Albert Waldner.

Dimman breder sin gråa pell
Skymmande himlajusen.
Fyrens strålar i enslig kväll
Sila sig mellan husen.
Havets liv synes kvävt och dött
Allt sedan övermakten mött
Bidande friska brisen
Som kan betvinga isen.

Inne är sömnens och vilans tid,
Signade stund för den trötte.
Barnens ängel med sömnens frid
Nyss de små kära mötte.
Far med en bok sig i fyren satt,
Sömnens timmar bli få i natt.
Mor låter nålen vila,
Endast tankarna ila.

Och som var moders kring kära små
Oftast och helst de dröja.
Framåt och bakåt om dem de gå
Lyfta vill framtidens slöja.
Ser dem som stora kvinnor och män
Men, gud ske lov dit är långt igen.
Ännu är modersfamnen
Tryggaste barnhamnen.

Leende sover du, store bror,
Gossen med drömmarehågen,
Rädes ej trollen ej jätten så stor,
Kanske i drömmen du såg en.
Lugn i sin säng sover liten pys
Rund och rosig han lärt sig nyss
Första små orden stamma
Tulta på två ben till mamma.

Stora syster, mors högra hand,
Redan ur boet fått flyga.
Skolan är kär men nog hem ibland
Längtande tankar smyga.
Lillan, med fötter som markens hind,
Somnat med hand under rosig kind.
Tystnat har muntra skratten,
Tystnad härskar i natten.

Soven sött, mina kära små,
Soven till ljusa dagen!
Natten är tryckande mörk och grå,
Midnattstimmen är slagen.
Men, det blir morgon väl än en gång
Och blir blott böljan löst ur sitt tvång
Kommer väl vad det lider,
Ljusare bättre tider.

Väderöbod under isvintern 1921–22. Blenda Waldner.